

บทที่ ๒

หลักการและแนวคิดของนักการศึกษาตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการและแนวคิดของนักการศึกษาตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะกล่าวในบทนี้ จะเป็นการนำเอาความคิดเห็น หลักการ แนวปฏิบัติ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิเทศการฝึกสอนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยมีการเสนอตามลำดับดังนี้

๑. การฝึกสอน
๒. ความหมายและจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน
๓. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน
๔. คุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน
๕. เทคนิคในการนิเทศการฝึกสอน

การฝึกสอน (ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ)

การฝึกสอน คือ ประสบการณ์ตรงที่ทางมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย จัดให้นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้ ภาคทฤษฎีไปใช้ในภาคปฏิบัติ เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและฝึกทักษะต่าง ๆ ในการเป็นครู ตลอดจนรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ในอันที่จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูต่อไปในอนาคต

เชิญ วีระฉายา กล่าวว่า การฝึกสอนเราเรียกเสียใหม่ว่า "ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ" ทั้งนี้เพราะว่า การฝึกสอนไม่ใช่เพียงการฝึกหัดสอน แต่เป็นการฝึกงานครูทุกอย่างที่ครูพึงปฏิบัติ

๑ เชิญ วีระฉายา. การฝึกสอนและการนิเทศการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครุธรรมศาสตร์, (ม.ป.ป, ม.ป.พ.) หน้า ๕.

เกล เม. อินโลว์ (Gail M. Inlow) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การฝึกสอนนั้นไม่เพียงแต่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักศึกษาฝึกสอนเพียงอย่างเดียว หากยังเป็น สิ่งที่วัดคุณภาพของโครงการฝึกหัดครูอีกด้วย เพราะการฝึกสอนเป็นการประเมินผลรวบยอดทั้งหมด ของการฝึกหัดครู^๑

จอห์น ยู. ไมคิสิส และพอล อาร์ กริม (John U. Michaelis and Paul R. Grim) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกสอนว่า การฝึกสอนจะช่วยให้นักศึกษาฝึกหัดครู ได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ ของโรงเรียน สภาพห้องเรียนตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นการสะสมประสบการณ์ที่เปรียบ เสมือนการสะสมเงินได้ในธนาคาร เพื่อจะได้นำไปใช้ได้เป็นอย่างดีเมื่อออกไปประกอบอาชีพจริง^๒

อัจฉรา ประไพตระกูล ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการฝึกสอน ดังนี้คือ

๑. การฝึกสอนเป็นการนำเอาความรู้จากสถาบันฝึกหัดครูมาใช้ทดลอง
๒. ช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ครู สภาพห้องเรียน ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดีก่อนจะออกไปสอน
๓. เป็นสิ่งวัดคุณภาพของโครงการฝึกสอน จะทำให้สถาบันฝึกหัดครูได้ทราบถึงข้อบกพร่อง ของตนเอง และทำการปรับปรุงการฝึกสอนให้ดีขึ้น อันนี้ครูเป็นกระจกส่องว่างามของเราได้ผลแค่ไหน คือการฝึกสอนจะสะท้อนให้เห็นผลของการสอนของอาจารย์ ในสถาบันฝึกหัดครูว่าควรปรับปรุงแก้ไข การสอนของตนเอง
๔. การฝึกสอนเป็นการเสริมสร้าง พัฒนาบุคลิกภาพ ปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับภาวะ ของการเป็นครู

^๑Gail M. Inlow, Maturing in High School Teaching (New York : Prentice - Hall, 1956), p. 43.

^๒John U. Michaelis and Paul R. Grim, The Student Teacher in the Elementary School. (New York : Prentice Hall, 1953), p.1.

๔. การฝึกสอน ทำให้นักศึกษาฝึกสอนรู้จัก และเข้าใจคุณภาพของงานครู และสภาพชีวิตของชุมชนที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร^๑

เกลียวพันธ์ ขจรผดุงกิตติ ได้ให้ความเห็นว่า การฝึกสอนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาวิชาชีพครู เพื่อให้โครงการฝึกสอนเป็นตรรกะที่วัดความสำเร็จในการปฏิบัติการสอนแล้ว ระบบของการจัดดำเนินการฝึกสอน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องกำหนดการดำเนินการให้รัดกุมและมีประสิทธิภาพ โดยจัดให้อยู่บนพื้นฐานเบื้องต้น ๔ ประการ คือ

๑. การวางแผนการฝึกสอนจะต้องให้สอดคล้องกับการฝึกหัดครูของประเทศ
๒. โครงการฝึกสอนที่ดีจะต้องมีการเตรียมนักศึกษาครูให้พร้อมก่อนออกฝึกสอน ทั้งในด้านเจตคติต่อวิชาชีพ ความสามารถในวิทยาการ และการปฏิบัติด้านการสอน
๓. โครงการฝึกสอนที่ดีจะต้องสัมพันธ์กับสภาพพื้นฐานของสังคมไทยที่เป็นชนบทส่วนใหญ่
๔. โครงการฝึกสอนที่ดีจะต้องมีแผนการนิเทศที่^๒

ความหมายและจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน

ความหมายของการนิเทศตรงกับภาษาอังกฤษว่า Supervision ผู้นิเทศก์เรียกว่า Supervisory การกิจของผู้นิเทศก์เรียกว่า Supervise^๓ คำว่า Super แปลว่า

^๑ อัจฉรา ประไพตระกูล, "การฝึกสอนและเทคนิคการสอนของนักศึกษาฝึกหัดครู", เอกสารทางวิชาการ รวมคำบรรยายและบทความจากการสัมมนาเรื่องอภิศาสตร์วิชาการของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๘ มิถุนายน ๒๕๒๐. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๒๑), หน้า ๔๐.

^๒ เกลียวพันธ์ ขจรผดุงกิตติ, "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูส่วนกลางของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๖๐.

^๓ ชารี มณีศรี, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๒๑), หน้า ๒.

เหนือ สูงกว่า เบื้องบน คำว่า Vision แปลว่า การดูแล การเห็น ทัศนะ ดังนั้นการนิเทศ การฝึกสอน หมายความว่า การดูแลช่วยเหลือให้คำแนะนำในด้านการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของ การนิเทศ ไว้หลายท่านทั้งที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน อาทิ นิกเลย์ และอีวานส์ (Neagley and Evans) ได้ให้ความหมายว่า "การนิเทศการฝึกสอน คือ ความช่วยเหลือในการกำหนดสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น"^๑ ส่วน คิมบอลล์ วิลส์ (Kimball - Wiles) มีความเห็นคล้ายคลึงกันคือ "การนิเทศการฝึกสอนคือ ความช่วยเหลือในการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น"^๒

ส่วนนักการศึกษาของไทย ดร.สาย ภาณุรัตน์ ได้ให้คำจำกัดความคล้ายกับ นิกเลย์ และอีวานส์ (Neagley and Evans) โดยกล่าวไว้ว่า "การนิเทศ คือความพยายามอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพ ทั้งด้านการเรียนการสอน และเป็นการช่วยให้คนเติบโตและพึ่งตนเองได้ และนำผู้ที่พึ่งตนเองไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมต่อไป"

ส่วน สลวย โรจนสโรช ได้มีความเห็นเกี่ยวกับ การนิเทศที่น่าสนใจแตกต่างไปจากนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วดังนี้

การนิเทศ คือ กิจกรรมที่ทำในทุกรูปทางเพื่อนำให้เกิดพัฒนาการแก่ครูและแก่เด็กในทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้เด็กแต่ละคนแต่ละคนในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย จิตวิทยาภาพ มโนภาพ และในด้านสร้างสรรค์เพื่อจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษาพอควรแก่เอกัตภาพ เพื่อเป็นพลเมืองดี สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

^๑Rose L. Neagley and N. Evans, Handbook fo Effective Supervision of Instruction (Englewood Cliffs Prentice - Hall, 1964), p.2.

^๒Kimball Wiles, Supervision for Better Schools 3rd.ed. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1967), p.5.

^๓สาย ภาณุรัตน์, คู่มือการนิเทศการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร : แผนกการพิมพ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ๒๕๑๑), หน้า ๑๑.

อีกทั้งได้รับความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพให้เป็นที่ภูมิใจแก่ตนเอง และประเทศชาติ^๑

ดังนั้นพอจะสรุปความหมายของการนิเทศการฝึกสอน จากที่กล่าวมาข้างต้นดังนี้
การนิเทศการฝึกสอน คือ ความพยายามของผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูหรือนักศึกษาฝึกสอน ในการปรับปรุงส่งเสริมด้านการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการนิเทศการฝึกสอนในวิทยาลัยครูนั้น คือการให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับการฝึกสอน ตลอดจนการแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอนให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น^๒ และอาจารย์นิเทศก็ควรยึดถือว่า การนิเทศการสอนคือ การสอน^๓

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน

แฮมม็อค และกวินส์ (Hammock and Gwings) ได้กล่าวว่า การนิเทศการสอนก็เช่นเดียวกับการสอน คือการแนะนำให้เกิดการเรียนรู้และจะต้องเกี่ยวข้องกับการแนะนำ งานนิเทศการสอน

^๑สลาย โรจนส์โรช, "การนิเทศการศึกษาแก่โรงเรียนราษฎร์" ในการปฐมนิเทศศึกษา นิเทศกใหม่ ๒๕๐๔ หน่วยศึกษานิเทศก กรมสามัญศึกษา, ผู้รวบรวม (พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก กรมวิสามัญศึกษา, ๒๕๐๖), หน้า ๑๒๗

^๒วนศ์ ทองใหญ่ ณ ออยุธยา, "เทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศกในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๒.

"หน่วยศึกษานิเทศก, กรมการฝึกหัดครู "โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครู ชนบท", เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๒๐๔ (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยาการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๔๔.

ไม่เพียงแต่แนะนำเทคนิคในการสอนเท่านั้น แต่รวมไปถึงเนื้อหาในหลักสูตรด้วย^๑

สำหรับการนิเทศการสอนแก่นักศึกษาฝึกสอนอาจารย์นิเทศก์ก็ควรยึดถือว่า การนิเทศการสอนก็คือการสอน จุดประสงค์อันแท้จริงของการฝึกสอนก็คือเรียนรู้ถึงวิธีการสอน อาจารย์นิเทศก์จะต้องช่วยแนะนำให้นักศึกษาเรียนรู้เรื่องนี้ดีขึ้น ไม่ใช่ไปทดสอบว่านักศึกษาฝึกสอนเขาสอนได้หรือไม่ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ใหญ่ ตลอดจนอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ซึ่งมีหน้าที่ในการนิเทศฝึกสอนในสถาบันผลิตครูหลายแห่ง มักจะคอยสนใจแต่เพียงการประเมินผลการสอนของนักศึกษาเท่านั้น ไม่ให้ความสนใจในการที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนของนักศึกษาเลย ฉะนั้นในการนิเทศการฝึกสอน ควรตระหนักอยู่เสมอว่า การนิเทศการฝึกสอน คือ การสอนชนิดหนึ่งมิใช่เป็นการทดสอบเพื่อประเมินผล แต่เป็นความพยายามที่จะช่วยเหลือให้นักศึกษาฝึกสอนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนให้ดีขึ้น^๒ ฉะนั้นผู้ทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอน จะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนตรงกัน เพื่อจะทำให้การนิเทศการฝึกสอนเป็นมาตรฐานเดียวกัน

เอ็ดเวิร์ด เอ. ปีเรส (Edward A. Pires) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกสอน ซึ่งเป็นผลที่ได้มาจากการที่ยูเนสโกได้จัดให้สถาบันฝึกหัดครู ภาคพื้นเอเชีย มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ (University of the Phillipines) ได้ทำการสำรวจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกหัดครูในสถาบันฝึกหัดครูประถมศึกษาในทวีปเอเชีย โดยการส่งแบบสอบถามไปยังประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย จำนวน ๑๖ ประเทศ ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สรุปวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนเป็น ๖ ประการคือ

^๑Robert C. Harmmock and Ralph S. Gwings, Supervising Instruction in Secondary Schools (New York : McGraw - Hill Book Co., 1955), p.17.

^๒หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในชนบท...,

๑. เพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนในการที่จะนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งหมดที่เรียนมาปฏิบัติ
๒. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาฝึกสอนมีความเข้าใจ และสมบูรณ์เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
๓. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดกว้างขวาง และมีความคิดริเริ่มในการทำงาน
๔. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจบทบาทที่แท้จริงของครู
๕. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจถึงภาระหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติ โดยให้เขามีโอกาสคุ้นเคยกับสภาพที่เป็นจริง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน
๖. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจในเรื่องทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อนร่วมงาน และประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี^๑

นอกจากนี้ เอ็ดเวิร์ด เอ. ปีเรส (Edward A. Pires) ได้เสนอแนะแนวทางการนิเทศว่า ควรใช้อาจารย์นิเทศเป็นคณะ ทำการอภิปรายเกี่ยวกับ การสังเกต หรือวิจารณ์การสอน นอกจากนี้ควรมีการอบรมอาจารย์นิเทศและอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนในเรื่องวิชาการด้านการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศฝึกสอน ทั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจจุดหมายในการนิเทศการฝึกสอน การประเมินผลการฝึกสอนให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน^๒

^๑Edward A. Pires, Student Teaching in Primary Teacher Training Institution in Asia (Bangkok : Unesco Regional Office of Education in Asia, 1969), pp. 8-9.

^๒Edward A. Pires, "Basic Principle of Organization of Student Teaching, Newsleter 2 (July - September) pp. 17 - 18.

สำหรับ โทมัส เจ บราวน์ (Thomas J. Brown) เห็นว่าการฝึกสอนควรมีจุดมุ่งหมาย

๔ ประการ คือ

๑. เป็นโอกาสทดลองใช้ทฤษฎีที่ได้เรียนมา
๒. เป็นโอกาสที่จะประเมินผลตัวเอง
๓. เป็นโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของตนเอง
๔. เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู^๑

ส่วน แซม พี วิกกินส์ (Sam P. Wiggins) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกสอนมีอยู่

๒ ประการ

๑. เพื่อช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนเกิดทักษะ และเป็นครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยครูพี่เลี้ยงช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนให้น้อยลง เพื่อที่จะให้นักศึกษาฝึกสอนเตรียมพร้อมที่จะรับผิดชอบชั้นเรียนของตน
๒. เพื่อเป็นการเตรียมครูให้ตระหนักถึงงานสอน จะเป็นการสำรวจตนเองว่าต้องการประกอบอาชีพครูหรือไม่ เพื่อที่ว่านักศึกษาที่ยังไม่มั่นใจจะเป็นครูก็ได้พยายามทำให้ดีที่สุด^๒

อุษา ราชรินทร์เสรี ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนหมายถึง "การทำหน้าที่เชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติให้สัมพันธ์กับนักศึกษาฝึกสอน ภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอน โดยมุ่งให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วย

^๑Thomas J. Brown, Student Teaching in a Secondary School (New York : Harper & Row, Publishers, 1968), pp. 1 - 2.

^๒Sam P. Wiggins, "Why Student Teaching ? " The Student Teacher in Action. (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1957), pp. 4 - 5.

ให้นักศึกษามีความสามารถที่จะออกไปเป็นครูในอนาคต

จากจุดมุ่งหมาย และความสำคัญของการฝึกสอนดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปเป็นจุดมุ่งหมายของการฝึกสอนได้ดังนี้

๑. เพื่อให้นักศึกษานำสิ่งที่ได้เรียนในวิชาการศึกษา จิตวิทยาและวิธีสอนไปทดลองปฏิบัติเป็นการประสานระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาอาจจะปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
๒. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองสอนภายใต้การนิเทศ
๓. เพื่อให้นักศึกษาได้เผชิญกับสภาพในห้องเรียน และโรงเรียนจริง ๆ ได้คุ้นเคยกับบรรยากาศกับนักเรียน ทำความเข้าใจหน้าที่ครู รู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์จากห้องที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสอน และรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนและชุมชนที่ตนไปทำการฝึกสอนด้วย
๔. เพื่อให้นักศึกษาได้ประเมินตนเองว่ามีความสามารถและเหมาะสมในการเป็นครูหรือไม่เพียงใด

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การนิเทศการฝึกสอน ก็คือ การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจงแก่นักศึกษาฝึกสอนให้เกิดการเรียนรู้ในด้านการสอน รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยมุ่งให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงและมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพต่อไปในอนาคต

งานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนิเทศการฝึกสอนว่ามีความจำเป็นต่อการฝึกสอน ดังนี้

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ศาสตราจารย์ จรูญทัศน์ หุกะมาน ได้ทำการวิจัยเพื่อเขียนปริญญา-นิพนธ์ระดับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยอินเดียนา เรื่อง "ปัญหาของนิสิตฝึกสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทย เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงโครงการฝึกหัดครู ในระดับปริญญาตรี" ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยปัญหา

อุษา รัชรินทร์ เสงวี "การจัดการนิเทศการฝึกสอนในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันตก"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑.

และอุปสรรคในการฝึกสอนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน และนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ฝึกสอนในระดับมัธยมศึกษา เฉพาะปีการศึกษา ๒๕๐๓ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่นิสิตฝึกสอนประสบ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการสอน เป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปคือปัญหาเกี่ยวกับการปกครองชั้นและวัดผล ผู้วิจัยได้เสนอแนะในเรื่องนี้ว่า ควรจัดประสบการณ์สังเกตการสอน และให้นิสิตมีส่วนร่วมในการสอนให้มากขึ้น ในขณะที่สังเกตการสอนและจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือมากขึ้น^๑

พ.ศ. ๒๕๐๖ จิตสมร ชุ่มอินทรจักร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและอุปสรรคที่นิสิตฝึกสอนประสบในการฝึกสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๐๖" ผลของการวิจัยพบว่า นิสิตฝึกสอนมีปัญหาเกี่ยวกับการทำบันทึกการสอน การเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม การนำเอาทฤษฎีการสอนไปใช้ไม่ถูกต้อง การใช้อุปกรณ์ การปกครองชั้น ตัวนักเรียนและบุคลิกภาพของนิสิตเอง ส่วนอาจารย์ที่เลี้ยงได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพของนิสิตฝึกสอนว่า นิสิตควรเตรียมตัวและวางแผนการสอนล่วงหน้าเป็นอย่างดีทุกครั้ง นิสิตควรฝึกการพูด การใช้เสียงก่อนออกฝึกสอน นิสิตควรสนใจและเข้มงวดในเรื่องระเบียบวินัย ในการปกครองชั้นเรียน นิสิตควรให้ความร่วมมือกับครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และนิสิตฝึกสอน เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ^๒

^๑Charoontasana Bukhamana, "The Problems of Student Teachers in the Secondary Schools of Thailand as Basis for The Improvement of the Undergraduate Teacher Education Program," (Doctoral Thesis, Indiana University, Bloomington, 1962). Abstract.

^๒จิตสมร ชุ่มอินทรจักร, "ปัญหาและความยุ่งยากที่นิสิตฝึกสอนประสบในการฝึกสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๖), หน้า ๗๓ - ๗๕.

ในปีเดียวกัน วิฑูรย์ บุญวานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อ
นิสิตฝึกสอน คณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา ๒๕๐๖ ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความสามารถในการสอน นิสิตส่วนใหญ่มีข้อบกพร่องในเรื่อง ความสามารถ
ในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจง่ายและรวดเร็ว การรู้จักใช้คำถามของนักเรียนให้เป็นประโยชน์
ต่อการสอน และ การรู้จักเลือกวิธีสอน ประยุกต์วิธีสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน

๒. ในด้านการจัดดูแลห้องเรียน ตลอดจนระเบียบวินัยในการปกครองชั้น นิสิตยังบกพร่อง
ในเรื่องต่อไปนี้ การรู้จักจัดห้องให้เป็นที่สนใจในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน การรู้จักตกแต่ง
ห้องเรียนให้สะอาดเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะ และ การรู้จักดูแลเอาใจใส่ความประพฤติ มารยาท
ตลอดจนการแต่งกายของนักเรียน

๓. ในด้านความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์และบุคลิกภาพของนิสิตที่แสดงออก นิสิตยัง
บกพร่องในเรื่องการยอมรับฟังคำวิจารณ์ การรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ การรู้จักสนใจบุคคลอื่น และการ
รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๔. ในด้านความเชื่อมั่นใจอาชีพ นิสิตมีความเชื่อมั่นว่าอาชีพครูเหมาะสมกับตน

ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ให้จัดการอบรมให้นิสิตฝึกสอนทราบถึงวิธีสอน การปกครองชั้น
และการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการรู้จักวางตัวของนิสิตให้เหมาะสม

พ.ศ. ๒๕๐๔ นารา สุภรัตน์ ได้ทำการวิจัยเพื่อค้นหาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของอาจารย์
ช่วยฝึกสอนเกี่ยวกับการฝึกสอนของนิสิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๐๔
เรื่อง "ทัศนคติของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อนิสิตที่ทำการฝึกสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" ได้สรุปผล
การวิจัยด้านต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยง ดังนี้

วิฑูรย์ บุญวานิช "ทัศนคติของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อนิสิตฝึกสอน คณะครุศาสตร์
ปีการศึกษา ๒๕๐๖" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๖), หน้า ๔๐.

๑. เกี่ยวกับการจัดและดูแลห้องเรียนของนิสิต จัดอยู่ในระดับดีพอใช้ ส่วนความสามารถในการจัดห้องเรียนให้ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมีน้อยที่สุด
๒. เกี่ยวกับวินัยและการปกครองชั้น มีความสามารถน้อยที่สุด ในการดูแลจัดระเบียบชั้นเรียนขณะที่กำลังเรียน และการเอาใจใส่ในเรื่องการแต่งกายของนักเรียน
๓. เกี่ยวกับการสอน นิสิตมีเทคนิคในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว
๔. เกี่ยวกับบุคลิกภาพสังคมและอนามัยของนิสิตส่วนใหญ่จัดอยู่ในระดับดี^๑

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ สนัน เมืองวงษ์ ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาและทัศนคติของอาจารย์ที่เสี่ยงในการปฏิบัติงานร่วมกับนิสิตฝึกสอนจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาที่ครูที่เสี่ยงประสบในการปฏิบัติงานร่วมกับนิสิตฝึกสอนส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากนิสิตไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงานสอน ยังไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ มีปัญหาในด้านการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน มีการเตรียมตัวน้อยในการวางโครงการสอน การทำบันทึกการสอน การใช้วิธีสอน การจัดหาอุปกรณ์ประกอบการสอน นิสิตส่วนใหญ่มักจะใช้การสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ครูที่เสี่ยงเห็นว่า นิสิตส่วนใหญ่ ควรจะปรับปรุงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน มนุษยสัมพันธ์ การแต่งกาย และต้องฝึกฝนให้ตนเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่น มีอารมณ์มั่นคง และมีความเป็นผู้นำ นอกจากนี้อาจารย์ที่เสี่ยงยังให้ข้อ เสนอแนะไว้ว่า ก่อนออกฝึกสอน นักศึกษาฝึกสอนควรได้ศึกษาหลักสูตร เตรียมเนื้อหาวิชา อุปกรณ์ วิธีการสอนให้พร้อม อาจารย์ที่เสี่ยงที่เป็นอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์หัวหน้าหมวดวิชา พบว่า ตนเองประสบปัญหาสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติงานของนิสิตฝึกสอน ผู้วิจัยยังให้ข้อ เสนอแนะว่า ครูที่เสี่ยงที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอน และการนิเทศการสอนโดยตรงมาเป็นเวลานานพอสมควร ที่จะให้คำแนะนำแก่นิสิตฝึกสอนได้^๒

นาร่า ศุภรัตน์ "ทัศนคติของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อนิสิตที่ทำการสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘) หน้า ๖๓ - ๖๔.

^๒สนัน เมืองวงษ์, "การศึกษาปัญหาและทัศนคติของครูที่เสี่ยงในการปฏิบัติงานร่วมกับนิสิตฝึกสอนจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๑๓" (วิทยานิพนธ์-ปริญญาโทบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๔) หน้า ๗๖-๗๘.

เอ็ดวิน พอล คูลาวิช (Edwin Paul Kulawice) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจเรื่องกรณีเหตุการณ์สอน และทัศนคติที่มีต่อการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ๒ ชุดคือ แบบสอบถาม The Perception of Supervisory Concepts Questionnaire และ The Minnesota Teacher Attitude Inventory ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. อาจารย์ที่เลี้ยงมีอิทธิพลต่อการทำให้นักศึกษาฝึกสอนเปลี่ยนความเข้าใจในเรื่องกรณีเหตุการณ์สอน และทัศนคติที่มีต่อการสอน
๒. ผลการวิจัยได้ข้อคิดว่าการเลือกโรงเรียนฝึกสอนสิ่งหนึ่งที่ควรคำนึง คือ อาจารย์ที่เลี้ยง ถ้าอาจารย์ที่เลี้ยงมีความสามารถและชำนาญในการสอนนักเรียน และนิเทศนักศึกษาฝึกสอนย่อมมีผลทำให้นักศึกษาฝึกสอนมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนไม่มากนักน้อย

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ วิลเลียม เอ็ดเวิร์ด วอสเบอร์ก (William Edward Vasberg) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาด้านอาชีพของอาจารย์ที่เลี้ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับคัดเลือกให้อยู่ในโครงการฝึกสอนของรัฐหลุยเซียน่า ปรากฏว่า ประชากรมีจำนวนมากกว่าร้อยละ ๕๐ ประสบปัญหาใหญ่ ๆ ๑๐ ประการ คือ ปัญหาในการช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนสร้างความไว้วางใจให้แก่นักเรียน การสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจูงใจนักเรียน การวิเคราะห์ความยุ่งยากของนักเรียน การเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับนักเรียนได้ทุก ๆ คน การทำแผนการสอนระยะยาว การประสบผลสำเร็จในการวางแผนอื่น ๆ การประเมินผลตนเอง การพัฒนาการในการแสดงออกอย่างถูกต้อง จากปัญหาต่างเหล่านี้ หัวหน้าโครงการฝึกสอนและอาจารย์นิเทศ ได้แนะนำกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว คือ จัดให้มีการสอนวิชาการนิเทศในระดับปริญญาโท มีการสัมมนาหรือการฝึกปฏิบัติการ (Workshop) เกี่ยวกับปัญหาในการนิเทศ มีการปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ จัดบริการห้องสมุดที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนให้แก่

Edwin Paul Kulawice, "A Study to Determine the Relationship Between Attitude Toward Teaching and Perception of Supervisory Concepts at Secondary School Student Teachers and Their Co-operating Teachers," Dissertation Abstracts International 32 : p. 821-A.

อาจารย์ที่เสี้ยง จัดหนังสือให้อ่านโดยตรงที่เกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ ปรับปรุงห้องสมุดของครูในโรงเรียน และส่งเสริมให้อาจารย์ที่เสี้ยงได้พบปะสังสรรค์กับอาจารย์ของวิทยาลัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการฝึกสอน ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจว่า ควรจะได้ระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการสัมมนา การฝึกปฏิบัติงาน และการปรึกษาหารือ ควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ที่เสี้ยงได้เข้ารับการศึกษาศึกษาโดยไม่คิดมูลค่า และการคัดเลือกอาจารย์ที่เสี้ยงควรมีมาตรฐานสูงด้วย^๑

และในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ เบอร์คลุนด์ (Burklund) ได้ทำการวิจัยเรื่องหนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการที่ต้องมีการนิเทศการฝึกสอนยิ่งขึ้น ได้แก่เรื่องอาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัยกับการใช้กระบวนการสื่อสารในการนิเทศการฝึกสอน โดยได้แบ่งกลุ่มทดลองของนักศึกษาออกเป็น ๒ กลุ่ม ๆ หนึ่งนิเทศโดยใช้วิธีไปเยี่ยมเยียนตามปกติ (Visitation) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งใช้กระบวนการอย่างอื่นแทนการไปเยี่ยมเยียนตามปกติ (Non - Visitation) ปรากฏผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ :-

๑. วิธีการไม่ต้องไปเยี่ยมเยียน (Non - Visitation) นั้น อาจใช้แทนวิธีการไปเยี่ยมเยียน (Visitation) ตามปกติได้

๒. นักศึกษาฝึกสอนและครูที่เสี้ยง ต้องการการยอมรับในความสำคัญของตนเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่ต้องมีต่อการเรียนการสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ และต้องการให้การประเมินผลการฝึกสอนมาจากทั้งสามฝ่ายคือ อาจารย์นิเทศก์ ครูที่เสี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน การประเมินผลควรจะได้มีการประเมินอยู่เสมอ ๆ เป็นระยะ ๆ ไป นอกจากนั้น อะไรก็ตามที่เป็นสิ่งที่อาจารย์นิเทศก์ต้องการให้นักศึกษาทำ ก็ควรได้มีการชี้แจงทำความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อน

^๑William Edward Vosburg, "A Study to Identify and Analyze Professional Problems of Secondary School Cooperating Teachers in The State Supported Colleges of Louisiana," Dissertation Abstracts 32, 1 (July, 1971) : 204 - A.

๓. การติดตามประเมินผลที่ชัดเจนและรวดเร็วจากอาจารย์นิเทศก์เป็นสิ่งสำคัญ
๔. นักศึกษาขาดประสบการณ์ในการตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบมากกว่าใช่ - ไม่ใช่เท่านั้น
๕. การศึกษาอบรมเพิ่มเติม (In - service education) เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจัด

ให้แก่นักศึกษาฝึกสอนและครูที่เลี้ยง

๖. การมอบหมายงานให้ทำ ถ้านักศึกษาฝึกสอนจะสามารถใช้เวลาในการทำงานน้อยลงบ้าง จะทำให้ความตั้งใจที่จะทำดีขึ้น
๗. นักศึกษาฝึกสอนต้องการคำชมเชยหรือผลยอมรับบ้าง เมื่อได้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นผลสำเร็จได้
๘. อาจารย์นิเทศก์ต้องการที่จะอธิบายอย่างแจ่มแจ้งในวิธีติดตามผล ประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อข้อมูลความจริงที่ได้มาจากวิธีการนิเทศแบบไม่ต้องไปเยี่ยมเยียน

และผู้วิจัยยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า จะต้องใช้เวลานานพอสมควรในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในการนิเทศการฝึกสอนแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง^๑

ในปีเดียวกันนี้ สปรีย์ (Sprivey) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการทำนายผลสำเร็จที่นักศึกษาฝึกสอนได้รับจากโครงการการฝึกสอนในช่วงระหว่าง ปี ค.ศ. ๑๙๐๐ - ๑๙๗๑ สรุปผลดังนี้ การออกฝึกสอนไม่ได้ทำให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในทุกด้าน แต่สิ่งสำคัญที่ได้รับ คือ ทำให้ฉลาดขึ้น และสามารถปรับปรุงบุคลิกภาพได้ดี สามารถควบคุมอารมณ์ จิตใจ และเป็นคนรู้จักสังเกตการณ์มีโอกาสเลือกสถานที่ฝึกสอน ครูที่เลี้ยง ระยะเวลาของการฝึกสอน สภาพทางอารมณ์ขณะทำการสอน และ

^๑Betty Ann Burklund, "The University Supervisor of Student Teaching : Exploration of Procedures in lommunication", Dissertation Abstracts Vol. 38, No. 5 (November 1976), pp. 2209.- 2210 - A.

บรรยากาศในโรงเรียนฝึกสอนเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกสอนทั้งสิ้น^๑

การนิเทศการฝึกสอนจะได้ผลหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น บุคลากรผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศ นักศึกษาฝึกสอน โครงการนิเทศการฝึกสอน และสถานการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ในที่นี้จะขอกล่าวถึงบุคลากรผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศ ซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการนิเทศการฝึกสอน ในอันที่จะทำให้การฝึกสอนที่ถือเป็นหัวใจของการฝึกหัดครู ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากมุ่งเตรียมนักศึกษาครูให้มีคุณภาพสูงและมีคุณค่าต่อสังคม บุคคลที่เกี่ยวข้องในการนิเทศการฝึกสอนทั้งในทางตรงและทางอ้อมในระหว่างฝึกสอน คือ

๑. อาจารย์นิเทศ
๒. ผู้บริหารโรงเรียน
๓. อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน
๔. เพื่อนนักศึกษาฝึกสอน
๕. ประชาชนผู้ปกครอง

อาจารย์นิเทศ คือ อาจารย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากวิทยาลัยครูให้ไปปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการนิเทศการฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอน ดังนั้นบทบาทของอาจารย์นิเทศจึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงการไปดู แนะนำ สังเกต การสอนของนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังคงพบปะและทำงานร่วมกับอาจารย์ใหม่ อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ตลอดจนคณะกรรมการอาจารย์ในโรงเรียนฝึกสอนอีกด้วย

^๑Don Ray Sprivey, "The Prediction of Student Teaching Success in Teacher Education Programs : Development And Present Status," Dissertation Abstracts Vol. 33, No.8, (February 1973), pp. 4227 - 4228 - A?

ผู้บริหารโรงเรียน คือ อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ทั้งงานการศึกษาบรรลุเป้าหมาย อาจารย์ใหญ่จะใช้ประสบการณ์ของตน แนะนำ ช่วยเหลือ นักศึกษาฝึกสอน อาทิเช่น เลือกสรรอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนที่ประสบความสำเร็จทางการสอน มีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน และปฏิบัติต่อนักศึกษาฝึกสอนเหมือนกับว่าเป็นครูคนหนึ่ง ในโรงเรียน

อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน หมายถึง อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา ของโรงเรียนที่นักศึกษาออกฝึกสอน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนมีความคิดริเริ่ม มีอารมณ์มั่นคง มีประสบการณ์และทักษะในการสอน

เพื่อนนักศึกษาฝึกสอน เป็นบุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดกับนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งสามารถช่วยเหลือ ปรึกษา ให้คำแนะนำ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอนของนักศึกษาได้

ประชาชนและผู้ปกครอง เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่นักศึกษา จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย ในขณะออกฝึกสอน นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ตรงในด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเข้าใจชุมชน และปัญหาของท้องถิ่น

ในบรรดาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนจัดได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญมากที่สุด เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษาฝึกสอนมากที่สุด นักศึกษาฝึกสอนจะได้แบบอย่างทางด้านบุคลิกภาพและการปฏิบัติงาน ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู จากบุคคลนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน

อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน เป็นผู้ที่มีบทบาทมานานแล้ว ในการทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แจง วางแผนการสอน จัดกิจกรรมการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน การจัดการและปกครองชั้นเรียน การวัดผลและประเมินผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งกับการฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษาตลอดเวลาการที่

นักศึกษาฝึกสอนจะมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูหรือไม่ขึ้นอยู่กับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนเป็นสำคัญ เนื่องจากนักศึกษาฝึกสอนจะได้เห็นแบบฉบับของการเป็นครูที่ดีจากอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนในสภาพการณ์ที่เป็นจริง

จอห์น ยู ไมฮาเอลิส และดุมัส อี (John U. Michaelis, and Dumas E.) กล่าวว่า "ครูที่เลี้ยงเป็นเหมือนกุญแจดอกสำคัญของโครงการฝึกสอน ครูที่เลี้ยงอาจช่วยให้นักศึกษาเป็นครูที่มีความสามารถที่ดีได้ ถ้านักศึกษาฝึกสอนร่วมมือกับครูที่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด"^๑

ฮาร์โรล พี อาดัม และแฟรงก์ จี ดิกกี (Harold P. Adam, and Frank G. Dickey) กล่าวว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็น "ครู" ให้แก่นักศึกษาฝึกสอนคือ ครูที่เลี้ยง โดยครูที่เลี้ยงจะเป็นผู้ดูแลช่วยให้นักเรียนครูประสบความสำเร็จในการจัดการกับประสบการณ์ที่ได้รับในการฝึกสอน^๒

ดังนั้น จากคำกล่าวของนักการศึกษาข้างต้น เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความสำคัญของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนได้เป็นอย่างดี

ฟลอเรนซ์ บี สเตอเมเยอร์ และ มาร์กาเรต ลินด์ซี (Florence B. Statemeyer and Margart Lindsey) ได้ประเมินผลนักศึกษาครูเกี่ยวกับการเตรียมประสบการณ์การฝึกสอน

^๑John U. Michaelis, and Dumas E., The Student Teacher in the Elementary School Englewood Cliffs, (New Jersey : Printice Hall, Inc., 1960), p.13.

^๒Harold P. Adam and Frank G. Dickey, Basic Principles of Student Teaching (New York : American Book Company, 1956), p.6.

ก่อนออกไปเป็นครู ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย สรุปผลดังนี้

๑. ครูในอนาคตมีแนวโน้มที่จะสอนตามวิธีที่เขาได้ เช่น ในระหว่างที่ออกฝึกสอน
๒. ครูในอนาคตจะประพฤตินและปฏิบัติตนตามแบบอย่างอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนและอาจารย์ที่ปรึกษา (Advisor)
๓. ครูในอนาคตมีแนวโน้มที่จะยึดถือค่านิยม และมีทัศนคติตามแบบอย่างที่เขาพบเห็นหรือได้รับจากการสังเกต (Observation) การร่วมงาน (participation) และการที่ได้มีส่วนรับผิดชอบ (Responsibility) ในระหว่างฝึกสอน^๑

จากผลการประเมินผลนักศึกษาครูดังได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งท่านหนึ่งของโครงการผลิตครูทุกระดับ เป็นบุคคลซึ่งนักศึกษาฝึกสอนยึดถือ เป็นแบบฉบับที่ดี ในการปฏิบัติตนในระหว่างการออกฝึกสอน และเมื่อออกไปเป็นครูในอนาคต

อาร์เธอร์ เรมอนด์ มีด (Arthur Raymond Mead) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนไว้ ๖ ประการ คือ

๑. ประชุมปรึกษาหารือกับนักศึกษาฝึกสอน
๒. สาธิตการสอน
๓. สอนหนังสือ
๔. เยี่ยมชั้นเรียน เพื่อดูความเรียบร้อยในการทำงานของนักศึกษาฝึกสอน
๕. ให้ความแนะนำบางเรื่องแก่นักศึกษาฝึกสอนในการทำบันทึกการสอน

^๑Florence B. Statemeyer and Margaret Lindsey, Working with Student Teacher (New York : Bureau of Publications, Teacher College, Columbia University, 1958), p. 4.

๖. ทำรายงานเสนอครูใหญ่^๑

ละเมียด ลิมอักษร กล่าวถึงหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนไว้ดังนี้

๑. ให้การต้อนรับในฐานะที่นักศึกษาฝึกสอนมาช่วยทำประโยชน์
๒. ให้ความเป็นมิตรและเห็นอกเห็นใจ
๓. ให้ความช่วยเหลือแนะนำทั้งในด้านการสอน การปกครอง และการวางตัวกับผู้

เกี่ยวข้องและร่วมงานด้วย

๔. ดูแลการสอนของนักศึกษาฝึกสอนอย่างใกล้ชิด ไม่ทอดทิ้งให้ทำการสอนตามลำพัง
๕. ชี้แจงให้นักศึกษาฝึกสอน เข้าใจอำนาจและหน้าที่ของครู
๖. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนทราบถึงแหล่งอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ตลอดจนวิธีใช้อุปกรณ์นั้น ๆ
๗. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน
๘. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
๙. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่
๑๐. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนรู้จักพิจารณาตัวเองว่าดี บกพร่องอย่างไร และควรปรับปรุง

ตัว เองอย่างไร

๑๑. ช่วยแนะนำการปฏิบัติงานอื่น ๆ นอกจากการสอน มีการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร
๑๒. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู
๑๓. ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกสอนสนใจซักถามข้อความต่าง ๆ
๑๔. ติดต่อให้ความร่วมมือกับอาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัย
๑๕. มีการประชุมหารือกันบ่อย ๆ เพื่อพิจารณาผลงานการสอนของนักศึกษาฝึกสอน

^๑Arthur Raymond Mead, Supervised Student Teaching (New York : Johnson Publishing Company, 1930), p. 581.

๑๖. แนะนำหนังสือคู่มือต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เป็นครูที่ดี
๑๗. ช่วยในการเตรียมการสอนและการวัดผลการสอน
๑๘. วิจารณ์การสอนของนักศึกษาฝึกสอนพร้อมทั้งให้คำแนะนำ
๑๙. สาธิตการสอนให้นักเรียนดู
๒๐. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนรู้จักวัดผลการสอน^๑

พวงรัตน์ ไชยศิริ และคณะ ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน คล้ายคลึงกับ อาย ซี ไฮเนส (Aleye C. Haines) โดยจำแนกบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนออกเป็น ๓ ด้านคือ

๑. บทบาทด้านประชาสัมพันธ์
๒. บทบาทในด้านเป็นผู้นิเทศงานทางวิชาการ
๓. บทบาทในด้านเป็นผู้ร่วมทำงานและประสานงาน^๒

สมบัติ แสงรุ่งเรือง และ ประกอบ แสงสว่าง ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่เลี้ยงไว้ดังนี้

๑. อาจารย์ที่เลี้ยงในฐานะผู้ให้กำลังใจ โดยเหตุที่นักศึกษาฝึกสอนยังขาดประสบการณ์ในการสอนและการปฏิบัติงานในโรงเรียน สิ่งที่นักศึกษาเหล่านี้ต้องการ คือ การให้การช่วยเหลือและกำลังใจ อาจารย์ที่เลี้ยงสามารถช่วยได้ดังนี้ คือ
 - ๑.๑ ให้ความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือ และให้ความเข้าใจเจตคติของนักศึกษา
 - ๑.๒ ต้อนรับนักศึกษาฝึกสอนในฐานะผู้ร่วมงานที่จะมาช่วยทำประโยชน์ให้

^๑ละ เมียด ลิมอักษร, คู่มือการฝึกสอน สมาคมการศึกษา จุลสารฉบับที่ ๔ (พระนคร : โรงพิมพ์การช่างวุฒศึกษา, ๒๕๐๐), หน้า ๒ - ๔.

^๒พวงรัตน์ ไชยศิริ และคณะ, คู่มือนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฉลิมชัยการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๗.

- ๑.๓ สร้างบรรยากาศให้นักศึกษาฝึกสอนรู้ว่า เขาเป็นผู้ร่วมงานที่สำคัญคนหนึ่ง
- ๑.๔ สนับสนุน ชมเชยในผลงานของเขา แม้จะมีการติ๊กให้เขาเห็นว่า เป็นการดีเพื่อ

ข้อเสนอแนะ

- ๑.๕ ให้ความช่วยเหลือหากมีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน
- ๑.๖ ให้อิสระ เขาในการปรับปรุงกิจการต่าง ๆ พอสมควร
- ๑.๗ ระยะเวลามอบความรับผิดชอบให้เขาแต่น้อยก่อน แล้วจึงค่อย ๆ มอบความ

รับผิดชอบให้ได้อย่างเต็มที่

- ๒. อาจารย์ที่เลี้ยงในฐานะผู้จัดประสบการณ์
 - ๒.๑ แนะนำนักศึกษาฝึกสอนรู้จักการวางตัวในฐานะที่เป็นครู
 - ๒.๒ เชื้อเชิญและสนับสนุนนักศึกษาฝึกสอนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของ

โรงเรียนและในวงสังคม

- ๒.๓ ช่วยให้คุณเคยกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น อาคาร สถานที่ บุคลากร
- ในโรงเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน ชื่อเสียงของโรงเรียน
- ๒.๔ อธิบายถึงระบบงาน ปรัชญา ความมุ่งหมายและแนวปฏิบัติงานของโรงเรียน
- ๒.๕ ชี้แจงให้ทราบเรื่องการปกครองนักเรียน
- ๒.๖ อธิบายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของการเป็นครู
- ๒.๗ ช่วยให้ผู้รู้จักนักเรียนแต่ละคน
- ๒.๘ ใ้รู้จักระเบียบของชั้นเรียน การทำบัญชีเรียกชื่อ การลา การรายงานผลการ

เรียนให้ผู้ปกครองทราบ

- ๒.๙ ใ้รู้จักการประสานงานในโรงเรียน โดยให้ลองติดต่อประสานงานกับครูอื่น

คนงาน ภารโรง

- ๒.๑๐ พยายามจัดให้ได้พบผู้ปกครองของนักเรียน เช่น เชิญผู้ปกครองมาพบ เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเรียน และความประพฤติของนักเรียน หรือไปเยี่ยมผู้ปกครองและนักเรียนที่บ้าน
- ๒.๑๑ จัดให้มีโอกาสสังเกตการสอนของครูที่สอนเก่งกว่า
- ๒.๑๒ เล่าประสบการณ์ที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ที่เกี่ยวกับอาชีพครูให้ฟัง

๓. อาจารย์ที่เลี้ยงในฐานะผู้วัดผลการฝึกสอน

อาจารย์ที่เลี้ยงจะประเมินผลของการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนด้วยความยุติธรรม และเที่ยงตรงที่สุด เท่าที่จะทำได้ ในแง่ของการพัฒนาการ ความสามารถของแต่ละบุคคล ความพยายามที่จะปรับปรุงตัวเอง ศรัทธาในอาชีพครู คุณสมบัติที่จะเป็นครูที่ดีในอนาคต เป็นต้น บทบาทในด้านการวัดผลของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนมีความสำคัญมาก เพราะ เป็นการกำหนดคุณภาพของครูที่จะผลิตออกไปรับผิดชอบต่อการศึกษานักเรียนของชาติ

ออกโต และ ชิปลา (Olto J. Shipila) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครูที่เลี้ยงผู้ต่อการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนควรมีดังนี้

๑. ครูที่เลี้ยงที่ดีควรจะได้ศึกษาคู่มือการฝึกสอนของวิทยาลัยล่วงหน้าก่อนที่จะรับนักศึกษาฝึกสอนมาประจำที่โรงเรียนฝึกสอน
๒. คณะครูที่เลี้ยงจะต้องได้รับการปฐมนิเทศก์จากอาจารย์นิเทศก์ หรือผู้อำนวยการฝึกสอนในเรื่องที่เกี่ยวกับ วิธีทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน การปฐมนิเทศก์จะจัดที่วิทยาลัยครูหรือที่โรงเรียนฝึกสอนก็ได้
๓. ครูที่เลี้ยงปรึกษาหารือถึงแผนการทำงานเพื่อเตรียมไว้เมื่อนักเรียนฝึกสอนมาถึงร่วมกับครูใหญ่ของโรงเรียนฝึกสอน
๔. ครูที่เลี้ยงและครูใหญ่พบปะกับนักเรียนฝึกสอนที่โรงเรียนฝึกสอนในวันนี้นักเรียนฝึกสอนมาเยี่ยมโรงเรียนก่อน เหมอมที่จะออกทำการฝึกสอน
๕. การพบปะปรึกษาหารือกัน หรือการวางแผนในการสอนประจำวันระหว่างครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

๑สมบัติ แสงรุ่งเรือง และ ประถม แสงสว่าง, คู่มือการฝึกสอน (กรุงเทพมหานคร : แผนกบริการนักศึกษา สำนักงานอธิการบดี วังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๑), หน้า ๒๔ - ๓๑

๖. ครูที่เลี้ยงที่ดีมีหน้าที่สำคัญอยู่สองประการ ประการแรกคือเป็นครูของนักเรียนทั้งหมด ประการที่สองก็คือ เป็นครูของนักเรียนฝึกสอนในวันแรกหรือวันที่สองของการฝึกสอน นักเรียนฝึกสอน ควรจะใช้การสังเกตการสอนของครูที่เลี้ยง ปกติแล้วนักเรียนฝึกสอนจะเริ่มสอนหรือช่วยครูที่เลี้ยงสอน ในสัปดาห์แรก หลังจากนั้นก็เริ่มสอนบางชั่วโมง ไม่ได้สอนเต็มวันจนกว่าจะถึงช่วงหลังของเทอม

๗. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะต้องฝึกฝนตนเองให้มีบุคลิกสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน กับครูคนอื่น ๆ กับ ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา

๘. การพบปะกันเป็นส่วนตัวระหว่างครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน เพื่ออภิปรายถึงปัญหา การสอนประจำวัน เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการที่เป็นครูที่เลี้ยงที่ดีก็คือ การช่วยให้นักเรียนฝึกสอนรู้จักวิเคราะห์บทเรียนของตน

๙. การประเมินผลงานของนักเรียนฝึกสอนเป็นสิ่งสำคัญมาก ครูที่เลี้ยงที่ดีจะจดบันทึกเกี่ยวกับการสอนของนักเรียนฝึกสอนทุกครั้งที่ได้สังเกตการสอนของเขา

ครูที่เลี้ยงที่ดีจะใช้แบบประเมินผลการสอนของวิทยาลัย ในการสังเกตการสอนในห้องเรียน จะเป็นการดียิ่งขึ้น ถ้าหากว่าแบบประเมินผลการสอนที่ใช้นี้เป็นชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินผลในตอนปลาย ภาคเรียน และหลังจากใช้แบบประเมินผลสังเกตการสอนแล้ว ครูที่เลี้ยงควรจะต้องมีการอภิปรายกับนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับการประเมินผลนี้

๑๐. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะต้องสอนนักเรียนฝึกสอนถึงเรื่องการจัดการและงานบริหารโรงเรียน ควบคู่กันไปกับการเป็นครูที่ดีด้วย เช่น การทำระเบียบและการวางแผนงานต่าง ๆ เป็นต้น

๑๑. ครูที่เลี้ยงที่ดีควรให้การแนะนำ และช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอนในการทำและใช้วัสดุ ในห้องต้นที่มีอยู่เพื่อมาทำอุปกรณ์การสอน ถึงแม้ว่านักเรียนฝึกสอนจะนำอุปกรณ์มาจากวิทยาลัยบ้างแล้ว ก็ตาม

๑๒. ครูที่เลี้ยงที่ดีและครูใหญ่ควรต้องมีการพบปะพูดคุยกันเสมอ เกี่ยวกับความก้าวหน้าของนักเรียนฝึกสอน

๑๓. การพบปะกันเป็นส่วนตัวระหว่างอาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยง มีความสำคัญอย่างยิ่ง การพบปะกันนี้ควรเน้นถึงส่วนดี และส่วนที่ควรปรับปรุงในการสอนของนักเรียนฝึกสอน หลักสูตรซึ่งใช้สอนอยู่ในห้องเรียน และข้อแนะนำสำหรับใช้ในการนิเทศการสอนของนักเรียน ซึ่งครูที่เลี้ยงสามารถจะมาใช้ได้

๑๔. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะต้องสอนนักเรียนฝึกสอนและนักเรียนในชั้นให้รู้จักการเกษตร เช่น ปลูกผักในบริเวณเนื้อที่ทำเกษตรของโรงเรียน
๑๕. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะต้องช่วยนักเรียนฝึกสอนในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อทำให้เป็นที่ให้การ เรียนรู้แก่นักเรียนดียิ่งขึ้น
๑๖. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะเป็นผู้แนะนำนักเรียนฝึกสอนให้รู้จักกับชาวบ้านและปัญหาต่าง ๆ ใน หมู่บ้าน
๑๗. ครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน อาจร่วมกันสังเกตการณ์สาธิตการสอน ของอาจารย์- ติเทศก์จากวิทยาลัยเพื่อศึกษาวิธีการตลอดจนเทคนิคใหม่ ๆ ในการสอน
๑๘. ในขณะที่อาจารย์ติเทศก์มาเยี่ยมโรงเรียนฝึกสอน ทางโรงเรียนอาจจัดการให้นักเรียน ฝึกสอนเข้าสอนในชั้นเรียนทั้งหมด จะจัดให้มีการสัมมนาขึ้นระหว่างอาจารย์ติเทศก์และครูที่เลี้ยง อาจารย์ติเทศก์อาจทบทวนถึงเทคนิคในการสอน ตลอดจนถึงการทำงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน หรือ อภิปรายกันถึงวิธีการสอนที่ดี รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ด้วย
๑๙. ในการเยี่ยมโรงเรียนฝึกสอนครั้งสุดท้ายของภาคเรียนของอาจารย์ติเทศก์นั้น ควรได้ มีการอภิปรายเกี่ยวกับแบบประเมินผลการสอนครั้งสุดท้ายของนักเรียนฝึกสอนร่วมกับครูที่เลี้ยง
๒๐. โครงการฝึกสอนบางโครงการได้จัดโรงเรียนฝึกสอนที่อยู่ใกล้ ๆ กันเป็นการฝึกสอน แบบกลุ่มครูที่เลี้ยง หรือครูใหญ่ของโรงเรียนหนึ่งโรงเรียนใด อาจต้องทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่ในการไปเยี่ยมโรงเรียนในกลุ่มของตน เพื่อสังเกตและวัดผลของนักเรียน ฝึกสอนเป็นครั้งคราว
๒๑. ครูที่เลี้ยงควรได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรในการสัมมนาระหว่างนักเรียนฝึกสอนที่อาจารย์- ติเทศก์จัดขึ้นที่วิทยาลัยหรือไม่ก็ได้รับเชิญให้ไปที่วิทยาลัยครู ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนบางวิชาใน ชั้นเรียนด้วย
๒๒. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะแสดงออกถึงการมีบุคลิกภาพที่ดีจะรับทราบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งธรรมดาที่สุด และจะต้องมีการพยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีการระหว่างวิธีทางวิทยาศาสตร์ ควรเป็น คนแจ่มใส มองโลกในแง่ดีและมีความกระตือรือร้นในการทำงานและการเล่น ควรมีความเข้าใจว่าการ ทำงานและการพักผ่อนต่างก็มีความสำคัญต่อบุคคลเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นครูที่เลี้ยงที่ดียังสามารถเข้ากับ คนอื่นได้เป็นอย่างดี

๒๓. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะต้องพยายามที่จะปรับตัวเองให้เป็นครูที่เลี้ยงที่ดียิ่งขึ้นและเป็นบุคคลชั้นอาชีพที่ดียิ่งขึ้น จะต้องพยายามเรียนรู้ทุกสิ่งที่สามารถทำได้เกี่ยวกับการศึกษาด่าง ๆ จะเป็นโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงานที่เกี่ยวกับการศึกษา การให้ร่วมในการสัมมนาหรือโดยการศึกษาเพิ่มเติมในบางวิชาจากวิทยาลัยก็ตาม

๒๔. ครูที่เลี้ยงที่ดีจะทราบถึงลักษณะของอาชีพครู และจะพยายามสอบและถ่ายทอดลักษณะนี้ให้แก่เด็กเขียนฝึกสอนของเขาด้วย^๑

ประเทิน มหาจันทร์ ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนว่า

ประสบการณ์ในการฝึกสอน ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามอาจารย์ที่เลี้ยงต้องอยู่ในฐานะที่จะให้คำแนะนำ ปรีกษา เพื่อให้ผลิตฝึกสอนได้รับประสบการณ์ให้มากที่สุด ความสนใจและความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่เลี้ยงที่แสดงต่อผลิตฝึกสอนนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหลายสิ่งหลายอย่างในต่อผลิตนักศึกษา และผลิตฝึกสอนก็ควรจะตระหนักว่าตนเป็นมือขวา หรือเป็นตัวแทนของอาจารย์ที่เลี้ยง ที่มีความรับผิดชอบในความก้าวหน้าของนักเรียน ผลิตฝึกสอนก้าวเข้ามาในโรงเรียนในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้หนึ่งของโรงเรียน อาจารย์ที่เลี้ยงควรจะแจ้งและกำชับให้นักเขียนในชั้นทราบถึงความสำคัญในชั้นนี้ด้วย^๒

สุดจิตต์ หนูนภักดิ์ ได้เคยทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกสอน และศึกษาถึงปัญหาที่อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนต้องประสบในการดำเนินการสอน และการพัฒนาท้องถิ่นในโครงการฝึกหัดครูชนบทในการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๓๑.๖๘ เข้าทำงานใน

^๑อดโต เจ ซิปลา, "บทบาทของครูที่เลี้ยง" แปลและเรียบเรียงโดย ชุศรี สุวรรณโชติ ในโครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญวิทย์-การพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๔๘ - ๔๙.

^๒ประเทิน มหาจันทร์, คู่มือการฝึกสอน ม.ป.ป., ม.ป.ท. (โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน), หน้า ๑๖.

โครงการนี้ ๑ - ๕ ปี จึงมีประสบการณ์น้อย ไม่เข้าใจความมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานของโครงการ และไม่ทราบหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบของตนดีพอ อาจารย์ที่เลี้ยงประมาณร้อยละ ๔๓.๘๒ มีชั่วโมงสอนประมาณ ๒๕ ชั่วโมงต่อ ๑ สัปดาห์ ฉะนั้นจึงมีเวลาแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนน้อย ส่วนความช่วยเหลือที่อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการจากสถาบันฝึกหัดครูคือ ในด้านอุปกรณ์การสอน การค้นคว้าจากห้องสมุด และความร่วมมือจากอาจารย์ที่เลี้ยงให้มากขึ้น สำหรับนักศึกษาฝึกสอนนั้นมีปัญหาในด้านการสอนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่แสดงความคิดเห็น และไม่มีความสามารถในการผลิตอุปกรณ์การสอน^๑

ผรวงศ์ เชื่อมชิต ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูที่เลี้ยงไว้ว่า ครูที่เลี้ยงเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษาริชาชีพครูมากที่สุด จึงควรมีบทบาทและหน้าที่อย่างกว้างขวาง ดังนี้

๑. เป็นครู ครูที่ดีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ดังนี้
 - ๑.๑ สอนดี คือสอนนักศึกษาให้เป็นครูที่ดี
 - ๑.๒ ปกครองดี คือดูแลนักศึกษาให้มีระเบียบวินัย และวัฒนธรรมอันดี
 - ๑.๓ ประพฤติดี คือประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดี
 - ๑.๔ ช่วยเหลือภาระงานของโรงเรียนดี ได้แก่ช่วยเหลือภาระงานของนักศึกษา

ตามที่เห็นสมควร

- ๑.๕ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ให้นักศึกษาสามารถปรับปรุงตัวเข้ากับสังคม กับคนทุกชั้นได้
๒. เป็นพี่ พี่ที่ดีปฏิบัติดังนี้
 - ๒.๑ มีเมตตากรุณา รักเอ็นดูนักศึกษาด้วยเจตนาอันดี
 - ๒.๒ เป็นตัวอย่างที่ดี และให้นักศึกษาประพฤติแต่ทางที่ดี

^๑สุดจิตต์ หนูนภักดิ์, "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓), บทคัดย่อ.

๒.๓ เป็นที่ปรึกษา

๒.๔ ให้คำแนะนำที่ดี

๒.๕ ให้กำลังใจ

๓. เป็นผู้เลี้ยง คำว่าเลี้ยง หมายถึง การเลี้ยงให้อิ่มด้วยวิชาความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเป็นครูที่ดี

๔. การวัดผล ดำเนินการตามระเบียบ และด้วยความยุติธรรม

๕. จัดบริการ ให้นักศึกษามีความสบายตามสมควร เช่นที่ทำงานในชั้น น้ำดื่ม ที่พัก การเจ็บป่วย ฯลฯ

๖. ประสานงาน ระหว่างวิทยาลัยครูกับนักศึกษา ประสานงานกับครูใหญ่และกรรมการ-พิเศษของโรงเรียน

๗. ติดตามผลงาน ติดตามผลงานของนักศึกษา เช่นการสอน งานพิเศษ และงานพัฒนาชุมชน ฯลฯ

๘. มอบงานพิเศษให้ทำ เช่น บัญชีรายชื่อ ควบคุมการเข้าแถวและควบคุมการทำควมสะอาดชั้นเรียน ฯลฯ

๙. แนะนำอุปกรณ์การสอน และแหล่งอุปกรณ์การสอน

๑๐. ช่วยเหลือการปกครองชั้นเรียน ระยะเริ่มฝึกสอน นักเรียนอาจจะไม่เชื่อฟังนักศึกษา อาจปกครองนักเรียนไม่ได้ ครูที่เลี้ยงจึงควรอนุเคราะห์ตามสมควร

๑๑. แนะนำให้รู้จักนักเรียนในชั้น และครูประจำชั้นใกล้เคียง ควรกระทำในวันแรกของการฝึกงาน

๑๒. จัดหาคู่มือต่าง ๆ เช่น คู่มือการสอนวิชาต่าง ๆ หรือผลงานที่ดีต่าง ๆ ไว้ให้นักศึกษาค้นคว้า

๑๓. ควรหาเวลาพบปะสังสรรค์กับนักศึกษาทุกวัน เพื่อจะได้ทราบปัญหาและให้คำแนะนำได้ในสัปดาห์

๑๔. คู่มือการฝึกงาน ควรดูการฝึกงานของนักศึกษาลอตเวลาและช่วยเหลือแนะนำตามกาลอันควร

๑๕. ศึกษาประวัติของนักศึกษา การทราบประวัติของนักศึกษา อันเป็นพื้นฐานจะช่วยให้เข้าใจชีวิตจิตใจนักศึกษายิ่งขึ้น^๑

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ซึ่งจะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญและถึงความจำเป็นของบุคคลนี้ รวมไปถึงงานที่พึงปฏิบัติเพื่อความสัมฤทธิ์ของการฝึกสอน ดังนี้

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา ได้ทำการวิจัยเพื่อต้องการสำรวจว่า อาจารย์ช่วยฝึกสอนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของตนที่มีต่อการฝึกสอนเพียงไร และต้องการทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาจารย์ช่วยฝึกสอน การบริการและความช่วยเหลือที่อาจารย์ช่วยฝึกสอนต้องการจะได้รับจากสถาบันฝึกหัดครู สรุปผลการวิจัยได้ว่า อาจารย์ช่วยฝึกสอนเห็นว่า ยังต้องให้คำแนะนำ และช่วยเหลือนิสิตฝึกสอนในด้านต่าง ๆ อย่างมาก ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศ แต่ต้องการประสานงานกับอาจารย์นิเทศก์มากขึ้น และต้องการอุปกรณ์การสอนจากนิสิตฝึกสอน และจากสถาบันฝึกหัดครู นิสิตฝึกสอนรายงานว่า บทบาทของอาจารย์ช่วยฝึกสอนตามความคิดเห็นและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นส่วนใหญ่ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ ได้แก่ สถาบันฝึกหัดครูควรหาทางร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดกับโรงเรียนฝึกสอน พิจารณาเลือกเพิ่มอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม อาจารย์ช่วยฝึกสอนเห็นความสำคัญของตน ศึกษาและปรับปรุงตนทั้งในด้านการสอนและการทำงานร่วมกับนิสิตฝึกสอน และนิสิตฝึกสอนเองควรมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานและแสวงหาประสบการณ์ให้ได้มากที่สุด^๒

^๑ณรงค์ เชื้อบงชิต, คู่มือนิเทศ. (เพชรบุรี : แผนกบริการทางการศึกษาริทยาลัยครูเพชรบุรี, ม.ป.ป.), หน้า ๑๔ - ๒๐.

^๒ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา, "บทบาทของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อการฝึกสอน" (วิทยานิพนธ์-ปริญญามหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘), หน้า ๑๔๓ - ๑๕๐.

โดนัลด์ อี. ออโลสกี (Donald E. Orlosky) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน โดยสรุปว่า อุปสรรคต่อความสำเร็จของการฝึกสอนอย่างหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่เลี้ยง กล่าวคือ อาจารย์ที่เลี้ยงทำหน้าที่ของตนในการนิเทศฝึกสอนเท่ากับงานในหน้าที่อื่น ๆ และไม่ได้คำนึงถึงกิจกรรมฝึกสอนมากนัก ทั้งนี้เพราะมีเวลาไม่พอ^๑

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ มีเชล อเลน เบอร์ตัน (Michel Alan Burton) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของแบบการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อแบบการสอนของนักศึกษาฝึกสอน การศึกษาค้นคว้าทดลองกับนักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์ที่เลี้ยง ๓๒ คน ซึ่งทดลองสอนร่วมกันในระดับชั้นเกรด ๔, ๕ และ ๖ โดยใช้ วิดีโอเทป (Vidiotape) เป็นเครื่องมือในการดูผลการสอน ซึ่งปรากฏว่านักศึกษาฝึกสอนที่มีบทบาทหรือร่วมมือกับอาจารย์ที่เลี้ยงเป็นอย่างดีนั้น จะมีบทบาทเลียนแบบคล้ายอาจารย์ที่เลี้ยงมาก ส่วนพวกที่ไม่ให้ความร่วมมือกับอาจารย์ที่เลี้ยงจะมีบทบาทตรงข้ามกับอาจารย์ที่เลี้ยง^๒

ในปีเดียวกันนี้ เลสเตอร์ เจมส์ บาวเออร์ส (Lester James Bowers) ได้ศึกษาอิทธิพลของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของนักศึกษาฝึกสอน โดยใช้การสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนจำนวน ๒๐ คน ที่ฝึกสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูล โดยทำการสังเกตเป็น ๓ ระยะด้วยกัน ผลปรากฏว่า นักศึกษาฝึกสอนจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งมีพฤติกรรมการสอน

^๑Donald E. Orlosky, "Performance Relative Importance and Factors which Prevent Performance of Certain Activities in Student Teaching,"

Dissertation Abstracts 20 (February - March, 1960) : 3211 - A.

Michel Alan Burton, "The Effectiveness of Cooperating Teacher Teaching Style on Student Teaching Style," Dissertation Abstracts 32, 4 (October, 1971) : I952 - 3 - A.

คล้ายกับอาจารย์ฟีเลียสในช่วงระยะสัปดาห์ที่ ๔ ของการฝึกสอน^๑

อย่างไรก็ดี สเตรทเมเยอร์ และ ลินด์ซีย์ (Stratemeyer and Lindsey) ได้สรุป
หน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ดังนี้

๑. แนะนำนักศึกษาฝึกสอนในด้านกิจกรรมต่าง ๆ ทุกวันในห้องเรียน
๒. ทำงานนิเทศการสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัย โดยแจ้งให้ทราบถึงการ
ทำงานของนักศึกษาฝึกสอน และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
๓. ศึกษาหาความรู้และปรับปรุงการสอนของตนเองเสมอ
๔. ศึกษาหลักสูตรทั่ว ๆ ไปของวิทยาลัย ตลอดจนโครงการฝึกสอน เพื่อความเข้าใจ
และมีความเชี่ยวชาญในการทำงานนิเทศการสอน
๕. เสนอข้อ เสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรของวิทยาลัย
๖. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้มีประสบการณ์ในงานอาชีพครูทุก ๆ ด้านจากการฝึกสอน^๒

นอกจากนี้ แกสตัน อี คาลเวิร์ท (Gaston E. Calvert) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษา
บทบาทของครูฟีเลียสตามความเห็นของครูฟีเลียส นักศึกษาฝึกสอน และอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งผลวิจัย
สรุปได้ว่า

๑. ครูฟีเลียสควรจะได้รับกำรปฐมนิเทศเรื่องโครงการฝึกสอน เพื่อให้ครูฟีเลียสได้เข้าใจ
บทบาทหน้าที่ของงาน และได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

^๑Lester James Bowers, "The Influence of the Classroom Verbal Behavior of Selected Intermediate Grade Student Teachers," Dissertation Abstracts 32, 4 (October, 1971) : 1952 - 3 - A.

^๒Florence B. Statemeyer and Margarel Lindsey, Working with Student Teachers., p. 502.

๒. การคัดเลือกครูที่เลี้ยง ควรจะได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีทักษะและประสบการณ์ในด้าน การสอน และการนิเทศมาแล้ว
 ๓. อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงไม่ได้ทำงานประสานกันเท่าที่ควร
 ๔. นักศึกษาฝึกสอนให้ความสำคัญต่ออาจารย์นิเทศก์ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีอิทธิพล ต่อการให้คะแนนของตนมากกว่าครูที่เลี้ยง
 ๕. โรงเรียนฝึกสอน และสถาบันฝึกหัดครู ควรทำงานประสานกันให้มากกว่าเท่าที่เป็นอยู่^๑
- คุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน

เนื่องจากอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อการปฏิบัติ งานของนักศึกษาฝึกสอน ทั้งในด้านเกี่ยวกับการสอน การศึกษาเด็ก และงานในหน้าที่ประจำวันอื่น ๆ ตลอดจนช่วยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่พบในระหว่างฝึกสอน ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่นี้ควร ทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ครูซซินสกี (Kruszynski) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเลือกอาจารย์- นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน

ควรเลือกด้วยความพิถีพิถันอย่างมาก เพราะถ้าครูที่เลี้ยงที่รับงานนิเทศด้วยความไม่เต็มใจ และไม่อุทิศตนเพื่อการนิเทศการฝึกสอน ย่อมจะทำให้การสอนของนิสิตไม่ได้ผล ครูที่เลี้ยงอาจ แนะนำให้ใช้วิธีสอนบางวิชาในห้องเรียน การกระทำดังกล่าวเท่ากับเป็นการบั่นทอนความคิดริเริ่ม ของนิสิตให้หมดทีละน้อย ดังนั้นครูที่เลี้ยงที่ดี ย่อมต้องส่งเสริมให้นิสิตมีอิสระที่จะคิดเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง การสอนได้ตามหลักการ วิธีการ และอุดมคติที่ได้มาจากวิทยาลัย โดยมีครูที่เลี้ยงคอยดูแลอย่าง ใกล้ชิด นับว่าคุณสมบัติของผู้นิเทศการสอน มีความสำคัญอย่างยิ่ง^๑

^๑Kruszynski Engene, "Some Thoughts on Practice Teaching", The Record Teacher College, Columbia University, 70 (November, 1968) pp. 133 -

วอร์เตอร์ แอล ลิตเติลจอห์น (Walter L. Littlejohn) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์ครูที่เลื่อง นักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ที่ใช้ในการเลือกตัวผู้ที่ทำหน้าที่ครูที่เลื่อง เขาเสนอแนะว่า ทางมหาวิทยาลัยจะต้องพึงเลื่องเป็นพิเศษในการเลือกหาวิธีวัดและคัดเลือกครูที่มาทำหน้าที่เป็นครูที่เลื่องของนักศึกษา เกณฑ์อันหนึ่งก็คือ การจะดูความต้องการที่จะทำงานร่วมกับนักศึกษาอย่างแท้จริง และดูจากความสำเร็จในการสอนของครูผู้นั้น^๑

เจม เอ บัชเชอร์ (Jame A. Butcher) ได้วิเคราะห์การเลือกตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ครูที่เลื่อง ก็ได้ให้ความสำคัญแก่ทัศนคติของครูที่เลื่องไว้อย่างมาก เขากล่าวว่า ครูที่เลือกที่จะทำหน้าที่ที่จะต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู สนใจเด็กวัยรุ่น มีความกระตือรือร้น และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอน^๒

ในการคัดเลือกอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนจะคัดเลือกโดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวย่อมกระทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนฝึกสอนแต่ละแห่งย่อมมีสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตามครูที่เลื่องน่าจะมีคุณสมบัติทั่ว ๆ ไป ดังต่อไปนี้

๑. มีวุฒิทางครู
๒. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
๓. มีประสบการณ์ และมีความสามารถในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนได้เป็นอย่างดี

^๑Walter L. Littlejohn, "The Relationship between Certain Criteria Employed in the Selection of Supervising Teachers and Judgements of Student Teachers and College Supervisors," Dissertation Abstracts 27 : (October-December, 1966), p. 1283. A?

^๒Jame A. Butcher, "An Analytical Study of the Selection and Preparation of Off-campus Supervising Teachers," Dissertation Abstracts Vol. 27, (October - December, 1966), pp. 1682 - 1683 A.

๔. เป็นครูประจำชั้น หรือประจำวิชาที่มีนักศึกษาจะต้องไปฝึกสอน
๕. เห็นความสำคัญ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการนิเทศการฝึกสอน เช่น สังเกตการสอนของนักศึกษาพร้อมกับอาจารย์นิเทศกันอย่างสม่ำเสมอ
๖. มีประสบการณ์ในการสอน และมีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้เป็นอย่างดี
๗. สามารถทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนได้เป็นอย่างดี
๘. เข้าใจบทบาทและหน้าที่ครูที่เลี้ยงเป็นอย่างดี
๙. สามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาประกอบการสอนได้
๑๐. เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และมีความสามารถนำเอาทฤษฎีการสอน นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้สอนได้^๑

โรเบิร์ต คัลตัน อี. (Robert Dalton E.) ได้ทำการวิจัยพบว่า

๑. ผู้ที่จะทำหน้าที่ครูที่เลี้ยงจะต้องเป็นผู้สนใจศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
๒. ควรจะจัดหาวิธีการที่จะทำให้ครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนเข้าใจหน้าที่และบทบาทของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน
๓. ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับครูที่เลี้ยง^๒

^๑วิทยาลัยครูจันทระเกษม, คู่มือการฝึกสอน (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔.

^๒Robert Dalton E., "A Comparalive Appraisal of Supervising Teacher and Student teacher Performance as an Evaluation Teachnique is Student Teaching Programs, Dissertation Abstracts Vol. 26, No. 10 (August, 19599), pp. 890 - 891. A.

พวงรัตน์ ไชยศิริ และคณะ ได้กล่าวว่า อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. มีเจตนาที่ดีต่ออาชีพครู
๒. มีความชำนาญและประสบผลสำเร็จในการสอน
๓. เป็นผู้สนใจศึกษาหาวิธีการสอนใหม่ ๆ และให้ความร่วมมือสนับสนุนให้นักศึกษาได้

ทดลองใช้วิธีการเหล่านี้

๔. ให้ความร่วมมือกับวิทยาลัยในการจัดกิจกรรมและแก้ปัญหา นักศึกษาฝึกสอน
๕. ร่วมมือกับอาจารย์นิเทศในการจัดกิจกรรมและแก้ปัญหา นักศึกษาฝึกสอน
๖. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ รู้จักควบคุมตนเอง มีความเมตตา กรุณา มั่นคง มั่นใจ เสมอ

และเป็นผู้นำที่ดี

๗. เป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพอันดีกับผู้บริหาร เพื่อนครู และนักเรียน
๘. เป็นผู้ที่มีแบบฉบับที่ดีในด้านความประพฤติ มีศีลธรรมและจรรยาครู

นอกจากคุณสมบัติที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนควรมีความสามารถและความชำนาญในด้านดังต่อไปนี้

๑. ความสามารถในทางเทคนิค (Technical Competence) ได้แก่ ความสามารถในการใช้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเทคนิคและวิธีการนิเทศต่าง ๆ ที่จะให้ได้ผลดีที่สุด ตลอดจนรู้จักใช้เครื่องมือในการทำงาน
๒. ความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Competence) ได้แก่ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี กล่าวคือรู้จักเข้าใจตน เข้าใจคน และเข้าใจหลักการหรือทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์

๓. ความสามารถในการจัดการบริหาร (Administrative Competence) ได้แก่
ความสามารถในการ เข้าใจความสำคัญของหน่วยงานของตน มีความสามารถในการวางแผนงาน
มอบหมายและสั่งการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทางงานได้^๑

อ้อดโต เจ.ชิปลา ให้ทัศนะในเรื่องลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนว่า

"ครูที่เลี้ยงที่ที่จะแสดงออกถึงการมีบุคลิกภาพที่ดี จะรับทราบว่ามีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็น
สิ่งธรรมดาที่สุด และจะต้องมีการพยายามแก้ปัญหานี้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ควรเป็นคน
แจ่มใส มองโลกในแง่ดีและมีความกระตือรือร้นในการทำงานและการเล่น ควรมีความเข้าใจ
ว่าการทำงานและการพักผ่อนต่างก็มีความสำคัญต่อบุคคลเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นครูที่เลี้ยงที่ดียัง
สามารถเข้ากับคนอื่น เป็นอย่างดี"^๒

สนั่น เมืองวงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและทัศนคติของครูที่เลี้ยงในการ
ปฏิบัติงานร่วมกับนิสิตฝึกสอนจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๐๓"^๓
ผู้วิจัยพบว่า ครูที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติเหมาะสมควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนมาโดยตรงและเป็น
เวลานานพอที่จะแนะนำแก่นิสิตฝึกสอนได้^๔

^๑วิญญู สาธร, "การบริหารงานบุคคล" (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช,
๒๕๑๗), หน้า ๔๑๖.

^๒อ้อดโต เจ ชิปลา, "บทบาทครูที่เลี้ยง", โครงการปรับปรุงครู..., หน้า ๕๐.

^๓สนั่น เมืองวงษ์, "การศึกษาปัญหาและทัศนคติของครูที่เลี้ยง...", หน้า ๕๑

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ แดน บอย คูก (Dan Boy Cooke) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Quantitative Standards for the Implementation of Qualitative Standards in Student Teaching Programs" ได้สรุปผลการวิจัยว่า ครูที่เลี้ยงควรมีวุฒิต่ำอย่างน้อยระดับปริญญาตรี เคยเรียนวิชาการนิเทศการสอนและประสบความสำเร็จด้านการสอนมาแล้วเป็นเวลา ๒ - ๔ ปี ในภาคเรียนหนึ่ง ๆ ครูที่เลี้ยงควรรวมนักศึกษาฝึกสอนไม่เกิน ๑ คน สำหรับประถมศึกษา และไม่ควรเกิน ๒ คน ในระดับมัธยมศึกษา นักศึกษาควรได้รับคำแนะนำจากครูที่เลี้ยงตลอดเวลา ๔ วันแรก และได้คุ้นเคยกับรายงานหรือบันทึกต่าง ๆ ของครูที่เลี้ยง นอกจากนี้ควรได้ร่วมกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนด้วย^๑

โรเบิร์ต ดับพลิว.ริกกี (Robert W. Ricky) ได้อ้างถึงผลการวิจัยของเทอเนอร์ และฟอลตัน (Turner and Faltn) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการสอนของครูที่เคยเรียนวิธีสอน หรือครูที่มีประสบการณ์การฝึกสอน หรือครูที่ได้รับปริญญาทางการศึกษา เปรียบเทียบกับการสอนของครูที่ไม่มีประสบการณ์ดังกล่าว พบว่าผลการสอนแตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนจะสอนได้ดีกว่าครูที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนอย่างเห็นได้ชัด^๒

ส่วน โรเบิร์ต เชน เบอร์เกน (Robert Zane Bergan) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาสถานภาพของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มหาวิทยาลัยโอคลาโฮมา โดยคัดเลือกให้มาปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยปรากฏว่า ประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยงมีตั้งแต่ ๑ ปีจนถึง ๗ ปี ประมาณร้อยละ ๑๗ ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ๔ ปี อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนมากมีวุฒิต่ำปริญญาโทและทำงานนิเทศมานานน้อยกว่า ๖ ปี ส่วนใหญ่แล้วอาจารย์ที่เลี้ยงเหล่านี้

^๑Dan Boy Cooke, Quantitative Standards for the Implementation of Qualitative Standards in Student Teaching Programs, "Dissertation Abstracts Vol. 20, No. 9 February - March, 1960. p. 3645 A.

^๒Robert W. Ricky, Planning for Teaching 4 th.ed (New York : McGraw - Hill, 1968) , pp. 69 - 70.

ไม่เคยเรียนวิชาการนิเทศมาก่อน และไม่เคยอ่านหนังสือของสมาคมการศึกษาด้วย สำหรับความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยง เห็นว่าควรมีการอบรมสำหรับอาจารย์ที่เลี้ยงโดยเฉพาะ ผู้ที่จะรับหน้าที่นี้ควรมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้วประมาณ ๓ - ๕ ปี และควรได้รับเลือกจากครูใหญ่หรือหัวหน้าโครงการฝึกสอน^๑

เนื่องจากที่อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนมีคุณสมบัติดังได้กล่าวแล้ว การที่จะสรรหาผู้มาทำงานในด้านการนิเทศฝึกสอน จะต้องเลือกด้วยความระมัดระวังยิ่ง จะต้องเป็นผู้ที่รับงานนิเทศด้วยความเต็มใจ และอุทิศตนเพื่อการนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการนิเทศการศึกษาและมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้วเป็นอย่างดี

นอกจากบทบาทและความรับผิดชอบตลอดจนคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ดังที่ได้กล่าวแล้ว ผู้วิจัย มีความเห็นว่าสมควรจะกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาฝึกสอนไว้สักเล็กน้อย เนื่องจากนักศึกษาฝึกสอนคือผู้ซึ่งต้องอยู่ใกล้ชิด คอยรับคำแนะนำและพยายามที่จะเรียนรู้หน้าที่ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ในด้านการสอน และงานในหน้าที่ครูจากอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ตลอดเวลา เพื่อให้ให้นักศึกษาฝึกสอนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง และการปฏิบัติตนให้ถูกต้องดีงาม ตลอดระยะเวลาที่ได้มาปฏิบัติงานร่วมกับอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนและร่วมกับบุคคลอื่น ๆ

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของนักศึกษาฝึกสอนไว้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑Robert Zane Bergan, "The Status of the Cooperating Teacher in the Elementary and Secondary School of Oklahoma", Dissertation Abstracts 31, 11 (May, 1971): 5896 - A.

๑. นักศึกษาฝึกสอนจะต้องระลึกรู้เสมอว่า อาจารย์พี่เลี้ยง เป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมชั้นและรับผิดชอบนักเรียนในชั้น

๒. นักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์พี่เลี้ยงควรให้ความเคารพในสิทธิและตำแหน่งหน้าที่ของกันและกัน และควรใช้อำนาจหน้าที่ภายในขอบเขตที่ตนมีอยู่

๓. นักศึกษาฝึกสอน ต้องรับทราบว่าตนได้รับมอบหมายจากอาจารย์พี่เลี้ยงให้ทำสิ่งใด และควรยอมรับคำแนะนำของอาจารย์พี่เลี้ยงในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสอน และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้วยความเต็มใจ

๔. นักศึกษาฝึกสอนควรจะประชุมปรึกษากับอาจารย์พี่เลี้ยงอยู่เสมอ ดังนั้นควรจัดตารางการประชุมให้แน่นอน และนอกจากนี้ นักศึกษาฝึกสอน จะต้องทำบันทึกการสอนให้อาจารย์พี่เลี้ยงตรวจสอบตามเวลาที่กำหนดไว้

๕. ถ้ามีปัญหาด้านใดก็ตามเกิดขึ้น ในชั้นแรก นักศึกษาฝึกสอนควรขอคำปรึกษาจากอาจารย์พี่เลี้ยงก่อน ถ้าผลยังไม่เป็นที่พอใจจึงควรขอคำแนะนำจากอาจารย์นิเทศก์

นอกจากนักศึกษาฝึกสอนจะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตนดังกล่าวแล้ว นักศึกษาฝึกสอนจะต้องเข้าใจในบทบาทของตนเอง ซึ่งประเมิน มหาชนธ์ ได้กล่าวไว้ดังนี้

๑. ศึกษาระเบียบ ข้อบังคับ และปฏิบัติงานของโรงเรียนให้เข้าใจ
๒. ศึกษาต่อบุคคลและแหล่งวิชาในโรงเรียนให้เข้าใจ เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ห้องพยาบาล ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ และห้องสมุด
๓. ศึกษางานในหน้าที่ที่ตนจะต้องทำ เช่น การสอนในวิชาที่ตนได้รับมอบหมาย การปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ประจำห้องพยาบาล เป็นเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุด

ในพงษ์ บุญจิตราวุฒย์, "การนิเทศการฝึกสอน" เอกสารประกอบการสอนวิชาการนิเทศการฝึกสอน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒, หน้า ๒๓ (เอกสารอัครสำเนา).

เป็นต้น

๔. ศึกษาความเป็นไปของเด็กในชั้น ระเบียบข้อบังคับภายในชั้นให้เข้าใจ
๕. ศึกษาเนื้อหาของวิชาที่ตนจะต้องสอนให้เข้าใจถ่องแท้
๖. เตรียมบันทึกการสอน อุปกรณ์การสอนให้พร้อมก่อนสอน
๗. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์ที่เลี้ยง และอาจารย์คนอื่น ๆ ตลอดจนเจ้าหน้าที่

ฝ่ายต่าง ๆ แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดโรงเรียน

๘. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองนักเรียน
๙. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการควบคุมความประพฤตินักเรียน
๑๐. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในกิจกรรมบางอย่าง เช่น การทำป้ายประกาศ

การพานักเรียนออกศึกษานอกสถานที่

๑๑. เข้าประชุมร่วมกับอาจารย์ของโรงเรียนบางโอกาส
๑๒. ให้การแนะแนวแก่นักเรียนที่มีปัญหาเมื่อถึงโอกาสอันควร
๑๓. ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม^๑.

เทคนิคในการนิเทศการฝึกสอน

เทคนิคนิเทศการสอนมีความสำคัญมาก เพราะช่วยให้งานในหน้าที่ประสบผลสำเร็จ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนจึงควรที่จะได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคในการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศการสอนบรรลุถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดร.สาย ภาณุรัตน์ ได้เสนอแนะ เทคนิคบางประการในการนิเทศการฝึกสอนไว้ดังนี้

๑. เทคนิคเสนอแนะ
 - ๑.๑ ใช้แทนการออกคำสั่งบังคับ
 - ๑.๒ ใช้แนะให้ทราบความจำเป็น

^๑ประเทิน มหาจันทร์, คู่มือการฝึกสอน, หน้า ๑๔ - ๑๕.

๒. เทคนิคสาธิต

- ๒.๑ ลงมือทำเอง เป็นตัวอย่าง
- ๒.๒ ส่งปัญหาให้แก้ร่วมกัน

ข้อควรระมัดระวังในเรื่องนี้ คือถ้าไม่มั่นใจว่าจะสาธิตได้ดีแล้ว ควรหลีกเลี่ยงการสาธิต เพราะแทนที่จะได้ผลศึกษาก็จะเป็นผลเสีย ถ้าจำเป็นจริง ๆ ที่ต้องสาธิตให้ดู ก็จงเอาครูประจำชั้น เข้าสาธิตแทนก็ได้

๓. เทคนิคกยวิทย์ (กย = ซื้อ, วิกย = ขาย) หมายถึงการซื้อและการขายความคิด โดยธรรมชาติมนุษย์ชอบต่อต้านการสั่งให้ทำ ดังนั้นผู้นิเทศควรให้โอกาสแก่ผู้รับการนิเทศ ได้แสดง พฤติกรรมดังต่อไปนี้

๓.๑ บ่อยให้แสดงออกมาทั้งหมด (หมายถึงการซื้อ) แล้วจึงเสริมที่ขาดให้ (หมายถึงการขายความคิด)

๓.๒ ส่งปัญหาทำให้โต้กัน

๔. เทคนิคชวนพาที

- ๔.๑ สนทนาหลักการและวิชาการ
- ๔.๒ ให้สิ่งที่ยังขาด

๕. เทคนิคแพร่พิมพ์

- ๕.๑ เสนอสิ่งที่ควรสนใจ
- ๕.๒ แนะนำวิธีแก้ปัญหาที่เห็นว่ายังขาด

๖. เทคนิคปลุกมหานิยม

- ๖.๑ ช่วยทุกข์ยาก เป็นการส่วนตัว
- ๖.๒ มีจุดมุ่งอยู่ที่เด็กนักเรียน

๗. เทคนิคป้อนขนมมม เนย

- ๗.๑ ป้อนปัญหาง่าย ๆ ที่ไม่เกินความสามารถที่จะคิดได้ก่อน แล้วค่อยขยับยากขึ้น

๗.๒ ช่วยหาทางแก้ปัญหานั้นเป็นที่พอใจ

ส่วน เจ. ไมเนอร์ กวินน์ (J. Minor Gynn) ได้เสนอเทคนิคการนิเทศไว้ ๒ แบบคือ

ก. การนิเทศเป็นกลุ่ม มีวิธีการที่ใช้ในการนิเทศดังต่อไปนี้

๑. การจัดตั้งกรรมการกลุ่มทำงาน (Committee) การจัดตั้งกรรมการเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อศึกษาความจริงใจกลุ่ม กลุ่มขนาดใหญ่มีประโยชน์มากเมื่อมีความต้องการจะทราบข้อมูลต่าง ๆ

๒. การศึกษาวิชาการ (Course Work) หมายถึงการที่ครูไปศึกษาเพิ่มเติม นอกจากเวลาทำการสอน อาจจะเป็นระหว่างเปิดฤดูร้อนหรือเรียนเวลาเย็นในสถาบันการศึกษาชั้นสูง

๓. ห้องปฏิบัติการหลักสูตร (Curriculum Laboratory) เป็นศูนย์กลางที่จะรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์การสอน และหนังสือคู่มือ แบบเรียนต่าง ๆ เป็นแหล่งวิทยากรและกระตุกการทำงานในอาชีพครู

๔. การอ่านเฉพาะเรื่อง (Directed Reading) เป็นการแนะนำและส่งเสริมให้ครูได้อ่านบทความสั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตน

๕. การสาธิตการสอน (Demonstration) การสาธิตการสอนอาจถือว่าเป็นการนิเทศเป็นกลุ่มและแบบการนิเทศรายบุคคล การสาธิตการสอนที่ดีจะต้องมีการเตรียมการอย่างรอบคอบ และมีความมุ่งหมายที่แน่นอนให้โอกาสแก่ครูได้เห็นวิธีการสอนใหม่ ๆ ครูที่สังเกตการสอนจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสาธิตการสอนก่อนมีการจัดบันทึกอย่างระมัดระวัง มีการอภิปรายการสอนร่วมกับครูอื่น ๆ และผู้สาธิตภายหลังการสาธิตการสอบแล้ว

๖. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการเพิ่มประสบการณ์ตรงให้กับครูให้มากที่สุด ซึ่งนับเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริงโดยพาครูไปเยี่ยมสถานที่ต่าง ๆ

๑สาย ภาณุรัตน์, หลักการนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗),

๗. การฟังคำบรรยาย (Lectures) โดยการเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษให้ครูฟังในปัญหาเฉพาะเรื่องต่าง ๆ หรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจ

๘. การอภิปราย (Panel) เป็นวิธีการที่นำมาใช้ให้การศึกษาแก่ครูโดยเชื่อว่าทุก ๆ คนต้องการได้รับการยกย่อง ยอมรับจากผู้อื่น ดังนั้นครูจะต้องเตรียมการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในการอภิปราย ผู้นิเทศก็มักมีโอกาสจะกระตุ้นครูให้คิดค้น ขวนขวาย เพื่อแสดงความคิดความสามารถของตนเอง

๙. ห้องสมุดเฉพาะวิชา (Professional Libraries) เป็นที่รวบรวมหนังสือวารสาร วัสดุต่าง ๆ ที่ได้คัดเลือกไว้เพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครู ควรจะเป็นห้องที่สบายมีเก้าอี้ที่เหมาะสม มีแสงสว่างเพียงพอ ควรจัดหาวัสดุและหนังสือเพิ่มเติมอยู่เสมอ ครูมีอิสระที่จะเข้ามาใช้ด้วยตนเองทุก เวลา ยืมเอาหนังสือและวัสดุออกไปได้ตามความต้องการภายในห้องมีที่สำหรับการประชุมกลุ่มย่อย

๑๐. องค์การวิชาชีพและประชุมวิชาชีพ (Professional Organization) นี้มีคุณค่ามาก นอกจากทางด้านวิชาการแล้ว ยังมีประโยชน์ในด้านสังคมของครู ทำให้ครูได้พบปะบุคคลต่าง ๆ และได้รู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้นด้วย ควรมีการเขียนรายงานเกี่ยวกับการประชุมเพื่อเผยแพร่หลังจากการประชุมแล้ว

๑๑. บัญชีนิเทศหนังสือคู่มือ (Supervisory Bulletins and Handbooks) ซึ่งการจัดบัญชিনিเทศนี้มีคุณค่ามาก ในโรงเรียนใหญ่ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรทุกคนคุ้นเคยกับแผนงานและโครงการใหม่ ๆ

ข. การนิเทศเป็นรายบุคคล มีวิธีการที่ใช้ในการนิเทศ ดังนี้

๑. สังเกตการสอนในชั้นเรียน โดยการอภิปรายร่วมกันหลังจากสังเกตการสอน
๒. การทดลองในห้องเรียน ในการทดลองนี้ครูจะพัฒนาเทคนิควิธีการและวัสดุเพื่อใช้ในการสอนใหม่ ๆ ซึ่งมีประโยชน์ช่วยในการประเมินผลการเรียนของนักเรียน และประสิทธิภาพของครู
๓. การปรึกษาหารือ เป็นวิธีนิเทศโดยตรง ที่ให้คำปรึกษาหารือหลังจากการสังเกตการสอน เป็นวิธีหนึ่งในการปรับปรุงการสอน

๔. การไปเยี่ยมเยียนและสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน
๕. การเลือกวัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอนที่เหมาะสม
๖. การประเมินผลตัวเอง^๑

นอกจากนี้สำนักงานศึกษาแห่งชาติและผู้อำนวยการสอน (Department of Supervision and Directors of Instruction) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้รายงานเกี่ยวกับเทคนิคที่นิยมใช้ในการนิเทศมีดังต่อไปนี้

๑. การประชุม ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การประชุมปฏิบัติการการศึกษาเป็นหมู่และเป็นกลุ่ม การสัมมนา การทำงานในรูปกรรมการ การพิจารณา
๒. การเยี่ยมเพื่อนิเทศและการปรึกษาหารือ ผู้นิเทศจะต้องศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเรียนทั้งหมดด้วย และให้ความสนใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของนักเรียนทั้งหมดด้วย
๓. จัดป้ายนิเทศด้านอาชีพ การจัดป้ายนิเทศนี้ จัดทำโดยผู้ที่ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นิเทศป้ายนิเทศเหล่านี้จะสื่อความหมายให้ทราบเกี่ยวกับสรุปผลการวิจัยต่าง ๆ การวิเคราะห์เกี่ยวกับผลการประชุมเกี่ยวกับอาชีพ และพัฒนาเกี่ยวกับวิชาการด้านต่าง ๆ
๔. ห้องสมุดวิชาชีพ เป็นแหล่งข่าวสารต่าง ๆ นอกจากจะเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความพึงพอใจในแต่ละบุคคลแล้ว หนังสือต่าง ๆ ยังให้แนวคิดแก่ครูด้วย
๕. ศูนย์วัสดุหรือห้องทดลอง เกี่ยวกับหลักสูตรจะเป็นแหล่งแนะนำเกี่ยวกับการสอนตัวอย่างวัสดุและเทคโนโลยีต่าง ๆ^๒

^๑J. Minor Gwynn, Theory and Practice of Supervision (New York Dodd Mead and Company 1961), pp. 326 - 344.

^๒Department of Supervisors and Directors of Instruction, "Newer Instructional Practice of Promise", Twelfth Yearbook (Washington D.C. : National Education Association, 1940), pp. 328 - 349.

วิลเลียม เอช เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ บร็คเนอร์ (William H. Burton and Leo. J. Bruecker) ได้สรุปวิธีการนิเทศที่ถือได้ว่าเป็นเทคนิคการปรับปรุงการสอนมีดังนี้

๑. กลไกในการนิเทศเป็นกลุ่ม (Group Devices)
 - ก. เทคนิคที่จะต้องลงมือทำ (doing Techniques)
 - การประชุมปฏิบัติการ (Work shops)
 - กรรมการต่าง ๆ (Committee)
 - ข. เทคนิคที่จะต้องใช้การติดต่อสื่อสารทางวาจา (Verbal Techniques)
 - การประชุม (Staff Meeting)
 - การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group Counseling)
 - การให้เรียนวิชาต่าง ๆ ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย
 - การให้เอกสารทางการศึกษา (Documentary Aids)
 - การกำหนดหนังสือให้อ่าน (Directed Reading)
 - ค. เทคนิคที่จะต้องใช้การสังเกต (Observation Techniques)
 - การสังเกต (Directed Observation)
 - การทัศนศึกษา (Field Trip)
 - การสัมมนาโดยการท่องเที่ยวไป (Travel Seminars)
 - การใช้โสตทัศนูปกรณ์ (Audiovisual Aids)
๒. กลไกในการนิเทศเป็นรายบุคคล (Individual Devices)
 - ก. เทคนิคที่ต้องใช้การมีส่วนร่วม
 - การมีส่วนร่วมในการดำเนินการสอนทั้งหมด (Participation in the Total Teaching Acts)
 - การแก้ปัญหาของแต่ละบุคคล (Individual Problem Solving)
 - ข. เทคนิคการใช้ภาษา
 - การปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล (Individual Conferences)
 - การปรึกษาหารือเพื่อให้เกิดการปรับตัว (Adjustment Counseling)

ค. เทคนิคการสังเกต

- การสังเกต (Directed Observation)
- การเข้าเยี่ยมเยียนระหว่างกันและกัน (Intervisitation)^๑

เทคนิคการนิเทศการสอนที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า เทคนิคการนิเทศการสอนแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การนิเทศเป็นกลุ่ม และ การนิเทศเป็นรายบุคคล เทคนิคทั้ง ๒ ลักษณะนั้นแสดงออกมาให้นักศึกษาฝึกสอนเห็นได้ด้วยพฤติกรรมทางวาจาเป็นสำคัญ พฤติกรรมที่แสดงออกโดยการกระทำให้เห็นมีน้อย นอกจากนี้ยังมีเทคนิคอื่น ๆ เช่น การทดลอง การทดสอบ วัดผลและการวิจัยเป็นต้น การจะเลือกใช้เทคนิคใดสำหรับการนิเทศนั้นให้คำนึงถึงโอกาสที่จะใช้ และควรตระหนักว่า ไม่มีเทคนิคหรือวิธีใดที่ดีที่สุด ดังนั้นจึงเป็นวิจรรย์ของผู้นิเทศแต่ละคนที่จะพิจารณาเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด โดยคำนึงถึงผลที่จะได้รับคุ้มค่าที่สุด สะดวกที่สุด และประหยัดที่สุด^๒

นอกจากเทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนที่ฝึกสอนใช้เทคนิคนักศึกษาฝึกสอนดังที่กล่าวแล้ว ก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกสอน เป็นหน้าที่โดยตรงของวิทยาลัยครูที่จะต้องเตรียมนักศึกษาให้พร้อมก่อนออกไปฝึกสอน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกนักศึกษาเข้ามาเรียนครูในปีแรก จัดปฐมนิเทศ ให้เรียนวิชาภาคทฤษฎีที่จำเป็นต่อการเป็นครู และให้นักศึกษาทุกคนได้ฝึกปฏิบัติจริง (Performance Training) ทางวิทยาลัยต้องเตรียมคู่มือฝึกสอนที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติแก่นักศึกษาตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนฝึกสอนซึ่งเป็นระยะเวลาถึง ๔ สัปดาห์ ตลอดระยะเวลานี้อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน จะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำและช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้รับประสบการณ์ตรงที่แท้จริงในงานอาชีพครู หลังจากที่ได้ศึกษาจากทฤษฎีแล้ว นักศึกษาฝึกสอนจะ

^๑William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision A Social Process (New York : Appleton-Century Company, 1955), p.17.

^๒วราณี ทองใหญ่ ณ อยุธยา, "เทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศในวิทยาลัยครู", (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๔๖.

ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการปฏิบัติงานก็อยู่ที่ความสามารถของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนเป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่า "นักศึกษาฝึกสอนจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่ออาชีพครูนั้น ครูพี่เลี้ยงมีอิทธิพลอย่างมาก"^๑

เมื่อนักศึกษาฝึกสอนออกไปประจำยังโรงเรียนฝึกสอนแล้ว ซึ่งเป็นหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนจะเป็นผู้คอยดูแล อบรมสั่งสอน ให้การบรมนิเทศให้นักศึกษาฝึกสอนเข้าใจถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตน เพื่อให้การฝึกสอนเป็นไปตามขั้นตอนอย่างมีระบบระเบียบ และสามารถนำเทคนิคในการนิเทศฝึกสอนมาใช้ได้อย่างถูกขั้นตอนได้อย่างเหมาะสม อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนอาจแบ่งระยะเวลาการนิเทศการฝึกสอนออกได้เป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๑. ระยะก่อนทำการฝึกสอน จัดอยู่ในช่วงสัปดาห์แรกของการออกฝึกสอน นักศึกษาฝึกสอนจะต้องเรียนรู้งานในหน้าที่จากสภาพการที่เป็นจริง อาทิ ศึกษาหลักสูตรแบบเรียน เตรียมบทเรียน ร่วมวางแผนการสอน เตรียมเนื้อหาวิชา วิธีสอน กิจกรรม อุปกรณ์ และการวัดผล ตลอดจนงานประจำชั้นอื่น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนที่จะต้องให้นักศึกษาเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว

๒. ระยะทำการฝึกสอน เป็นระยะที่อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน จะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน ให้สามารถดำเนินการสอนและปรับปรุงการสอนของนักศึกษาฝึกสอนเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้จะต้องให้นักศึกษาฝึกสอนศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล (Case study) เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน

๓. ระยะสิ้นสุดการฝึกสอน เป็นระยะสัปดาห์สุดท้ายของการออกฝึกสอนของนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัย ตลอดจนคนผู้ที่มีหน้าที่นิเทศกันคนอื่น ๆ

^๑Rabin Bernard, "Who are Srpervising Teachers," The Supervising Teacher WMC, Brown Co., INC. IOWA 1959, p.1.

ร่วมกันพิจารณาให้คำปรึกษา เสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกสอนที่นักศึกษาได้ปฏิบัติมา และ
เพื่อประเมินผลการสอนของนักศึกษาด้วย

เทคนิคที่ใช้ในการนิเทศการฝึกสอน

ในการนิเทศการฝึกสอน นอกจากจะใช้เทคนิคดังได้กล่าวข้างต้น เป็นการช่วยในการตัดสินใจ
ว่านักศึกษามีทักษะในการสอนเพียงไรแล้วนั้น เรายังใช้เครื่องมือหลาย ๆ แบบเป็นเครื่องช่วยให้อาจารย์
นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนประเมินผลการฝึกสอนได้เหมาะสม ไม่ใช่ตัดสินเอาจากสามัญสำนึก
แต่เพียงอย่างเดียว เทคนิคและเครื่องมือดังกล่าวได้แก่

๑. แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจา (Interaction Analysis) คือระบบการสังเกต
และการบันทึก (Coding) พฤติกรรมทางวาจา ซึ่ง เน็ด เอ ฟแลนเดอร์ส (Ned A. Flanders)
เป็นผู้สร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ มีจุดมุ่งหมายในการ ประเมินประสิทธิภาพทางการสอน (Assessing
of Teaching Effectiveness) เพื่อประโยชน์ในการนิเทศการฝึกสอน เครื่องมือที่สร้างขึ้นนี้
เรียกว่า แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของฟแลนเดอร์ เป็นเครื่องมือที่ง่ายและให้ความสะดวกแก่ผู้
นำไปใช้ ซึ่งมุ่งวัดพฤติกรรมทางวาจาเพียงด้านเดียว (Single Dimension) ไม่ทำความยุ่งยาก
ซับซ้อนให้ผู้สังเกต หน่วยงานของเวลาที่กำหนดให้ บันทึกพฤติกรรมทุก ๆ ๓ วินาทีต่อ ๑ ครั้ง ก็นับว่า
เป็นระยะที่เหมาะสม

๒. เครื่องบันทึกเสียง (Tape-Recorder) สามารถใช้ในการตัดสินใจพฤติกรรมทางวาจา
ของครูได้ โดยแท้จริงแล้ว ในปัจจุบันนี้นักศึกษาฝึกสอนของบางวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้
มีการใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสอนของตนเก็บไว้ในโต๊ะขณะที่สอน และนำมาเปิดฟังหลังจากการ
สอนแล้ว เพื่อสำรวจคำว่า "ตนสอนอะไรในห้องเรียน" ในการทำเช่นนี้ถ้ามีเวลาพอ ครูที่เสียงและ
นักศึกษาฝึกสอนควรได้ฟังการสอนจากเครื่องบันทึกเสียงร่วมกัน ซึ่งการกระทำเช่นนี้ทำให้นักศึกษาได้
ทราบถึงชนิดของคำถามที่ตนใช้ และจำนวนของการพูดที่ครูพูดในห้องเรียน การใช้ภาษาไทยของคน
เหมาะสมหรือไม่

วิทยาลัยครุอุดรธานี มีการใช้เครื่องบันทึกเสียงสำหรับนักเรียนฝึกสอนที่สอนในที่ไกล ๆ
โดยให้นักเรียนบันทึกการสอนของตนเอง และส่งกลับมายังวิทยาลัย เพื่อให้อาจารย์นิเทศก์วิเคราะห์

การสอนของตน^๑

๓. Vidio-tape Recorder เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจพฤติกรรมทางวาจา ได้ดีเท่ากับการสำรวจพฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจา แต่ก็มีราคาแพงจนเกินไป และไม่สะดวกอย่างยิ่งในการที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนฝึกสอนในประเทศไทย ดังนั้นในปัจจุบันนี้เครื่องบันทึกภาพจึงไม่จำเป็นที่จะนำมาใช้พฤติกรรมทางวาจานั้น สามารถสำรวจได้โดยการสังเกตของผู้นิเทศก์การสอน หรือ ฉะนั้นก็มีระบบการใช้การบันทึกพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างครูและนักเรียน ดังเช่นที่ระบบของแพลนเคอร์ ได้ถูกนำมาปรับปรุงใช้เมื่ออาจารย์นิเทศก์เห็นว่าเหมาะสมสำหรับใช้ในการดำเนินงาน

๔. การใช้การศึกษาเป็นช่วงระยะเวลา (Time Motion Study) ซึ่งวิธีนี้อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ก็สามารถที่จะศึกษาวิธีการใช้ได้ กลวิธีนี้สามารถใช้ในการสำรวจได้ทั้งพฤติกรรมทางวาจาและไม่ใช้วาจา การศึกษาเป็นช่วงระยะเวลานี้สามารถแสดงได้ว่าในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น ๓๐ นาที ครูทำอะไรบ้าง และนักเรียนทำอะไรบ้างในช่วงเวลา

ในขณะที่ผู้นิเทศก์การสอนสังเกตการสอนอยู่ จะต้องพิจารณาตัดสินความว่าสิ่งที่ตนเห็นและได้ยินในการสอนในห้องเรียนนั้นอะไรเป็นสิ่งที่ "ดี" และอะไรเป็นสิ่งที่ "ไม่ดี" วิธีการนี้โดยตรงที่ว่ามี การแสดงให้เห็นส่วนที่ดีเท่า ๆ กับปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่สอน ส่วนที่ดีที่นักเรียนทำลงไปนั้นจะต้องมีการเน้นให้นักศึกษาฝึกสอนฟัง ทั้งนี้เพราะว่าคนทุกคนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากแรงจูงใจในทางบวก และบางครั้งนักศึกษาฝึกสอนบางคนก็ไม่ทราบว่ามีสิ่งที่ดีลงไปนั้นอะไรที่เป็นสิ่งที่ "ดี"

๕. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) ในการนิเทศการสอนที่ดีที่สุดนั้น ผู้นิเทศก์การสอน (อาจารย์ที่เลี้ยง หรืออาจารย์นิเทศก์หรือบุคคลอื่นที่ทำการสังเกตการสอน) มีกลวิธีในการนิเทศนอกจากกลวิธีดังกล่าวข้างต้น คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนฝึกสอนวิเคราะห์ หรือ "แยกแยะ" บทเรียนหลังจากที่ได้ทำการสอนไปแล้วให้เห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่ "ดี" หรือ "ไม่ดี" และเป็นเพราะอะไร

^๑ รันตี ทองใหญ่ ๗ อยุธยา, "เทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครู",

ในการประชุมเพื่อปรึกษาหารือที่เกี่ยวกับการสอนนั้น ครูที่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์ ก็ควรพูดว่า "คุณคิดว่าการสอนของคุณในวันนี้เป็นอย่างไรบ้าง" "ในการสอนของคุณ คุณคิดว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีบ้าง และอะไรที่เป็นข้อบกพร่อง และถ้าคุณจะต้องสอนบทเรียนนี้ใหม่อีกครั้งหนึ่ง คุณจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง"

โดยทั่ว ๆ ไปแล้วผู้นิเทศก์การสอนจะพบว่า นักศึกษาฝึกสอนส่วนมากจะบอกถึงสิ่งต่าง ๆ ปัญหาต่าง ๆ ในการสอน เช่นเดียวกับที่ ผู้นิเทศก์คิดไว้หรือจดบันทึกไว้ ในเมื่อเป็นเช่นนี้ครูที่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์ก็ต้องบอก ถึงข้อเพิ่มเติมที่ตนสังเกตเห็นได้ และนักศึกษาฝึกสอนยังไม่ได้พูดออกมา ให้แก่นักศึกษาฝึกสอน

เมื่อนักศึกษาฝึกสอนได้ปฏิบัติการสอนในห้องเรียนและสอนบางสิ่งบางอย่างได้ดี ครูที่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์ควรจะถามว่า "ทำไม" นักศึกษาฝึกสอนจึงคิดว่า สิ่งที่ทำไปนั้นดี หรือ ไม่ดี ซึ่งจะทำให้ นักศึกษาฝึกสอนมองเห็นเหตุผลว่าทำไมการสอนบางจุดจึงทำได้ดีหรือไม่ดี ด้วยวิธีการเรียนรู้ "การวิเคราะห์" การสอนของตนเองนี้ จะสามารถช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนเหล่านี้ สามารถจะวิเคราะห์การสอนของตนเองได้ เมื่อนักเรียนจบและออกไปเป็นครูที่แท้จริงในชั้นประถมศึกษา เพราะนักศึกษาเหล่านี้จะไม่มีผู้นิเทศก์การสอนหรือมีก็จำนวนน้อย และเขาต้องเรียนรู้วิธีการปรับปรุงการสอนด้วยตัวของเขาเอง

๖. การพบปะพูดคุยกันเป็นรายบุคคล กลวิธีที่สำคัญในการนิเทศการสอนนอกเหนือไปจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วทั้งแล้ว เพราะการพบปะพูดคุยกันเป็นรายบุคคลระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษา เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง ทั้งนี้เพราะนักศึกษาฝึกสอนแต่ละคนต่างก็มีความแตกต่างกันไป การพบปะพูดคุยเกี่ยวกับการสอนระหว่างครูที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ควรจะได้ปฏิบัติทุกวันโดยไม่มีข้อบกพร่อง

๗. การป้อนกลับ (Feed back) สำหรับนักศึกษาฝึกสอนนี้อาจได้จากนักเรียนในห้องเรียน ซึ่งในกรณีนี้ครูที่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์สามารถจัดทำแบบสอบถาม หรือตารางวิธีประเมินค่าขึ้นเพื่อสำรวจการสอนของนักศึกษาฝึกสอน สำหรับแจกให้นักเรียนชั้นประถมปลายตอบ การที่จะได้ทราบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาฝึกสอนในฐานะที่เป็นครูคนหนึ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ การกระทำเช่นนี้จะได้ผลที่สุดก็ต่อเมื่อครูที่เลี้ยงให้นักเรียนเขียนคำตอบของแบบสอบถามในขณะที่นักศึกษาฝึกสอน

กำลังทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนหรือทำงานอื่น ๆ อยู่นอกห้องเรียน และนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามนั้นไม่ต้องเขียนชื่อตัวเอง

๘. มีระบบของการใช้แบบประเมินผลซึ่งง่าย มีความสมบูรณ์ในตัวเองทุกคนสามารถเข้าใจได้โดยง่ายและสะดวกในการใช้

๙. การสัมมนาเป็นบางช่วงระยะเวลา และการสัมมนาบ่อย ๆ สำหรับนักศึกษาฝึกสอนการประชุมเป็นครั้งคราวในระหว่างภาคที่ทำการฝึกสอน โดยมีอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงร่วมสัมมนาคด้วย เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก เพราะนักศึกษาฝึกสอนจะบอกถึงประสบการณ์ที่ดีที่สุด มีประโยชน์ที่สุดของตน มีการอภิปรายถึงหัวข้อที่ทำให้พวกตนมีปัญหาหรือประสบการณ์ ตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการสัมมนานี้ทำให้นักศึกษาฝึกสอนได้แนวคิดใหม่ ๆ และมีโอกาสในการที่จะนำแนวคิดที่ได้รับไปใช้ในห้องเรียน

ถ้าพิจารณาถึงเทคนิคในการนิเทศการสอนอย่างแคบ ๆ ยิ่งขึ้นก็จะได้ข้อสรุปว่า การนิเทศการสอนเป็นการรวมเอาวิธีการทั้ง ๒ ระบบ คือ พฤติกรรมทางวาจา และพฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจาของนักศึกษาฝึกสอน นำมาดัดสินวิธีการในการสอน และการที่ได้มีการพบปะพูดคุยตามลำพังกับนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับการสอนของเขา

นพพงษ์ บุญจิตรธาตุย์ มีความเห็นว่า การที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนที่ตีนั้นควรจะต้องเป็นผู้ที่มองเห็นได้โดยรอบกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่คิดแคบและยึดมั่นอยู่แต่สภาพการณ์ที่เคยทำอยู่แต่เพียงอย่างเดียว มีความชำนาญในงาน มีความพากเพียร ดังนั้นอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนจึงควรเป็นบุคคลดังนี้

๑อดโต เจ ชีปลา, "กลวิธีในการนิเทศการสอนและการนิเทศการสอนอย่างมีระบบ", แปลและเรียบเรียงโดย ชูศรี สุวรรณโชติ ในโครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๐๖ - ๑๐๗.

๑. มีความรู้และมีความเข้าใจตัวนักเรียน และนักศึกษาฝึกสอนเป็นอย่างดี
๒. มีความรู้และมีความเข้าใจวิธีการให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี.
๓. มีความรู้และมีความเข้าใจสภาพสังคมของโรงเรียน ครูและนักเรียนที่ตนเองรับหน้าที่

นิเทศการสอนเป็นอย่างดี

๔. มีความรับผิดชอบต่องานนิเทศการสอน
๕. ใช้วิธีการนิเทศการสอนด้วยเหตุผลและสติปัญญา^๑

นอกจากเทคนิคและกลวิธีในการนิเทศการสอนที่ได้กล่าวมาแล้ว อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนจะต้องมีความเป็นผู้นำ เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดแก่นักศึกษาคด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ สมพร สาริกบุตร ได้ทำการวิจัยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ เรื่อง "ปัญหาอาจารย์ที่เสี่ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนครู ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" ผลการวิจัยพบว่าก่อนที่จะให้นักศึกษาทำการสอน ควรได้เข้าสังเกตการสอนของอาจารย์ที่เสี่ยงก่อน เพราะจะได้มีโอกาสดูวิธีสอนของครูที่เสี่ยงตั้งแต่ ชั้นวางแผนการสอน การควบคุมชั้นเรียน การตกแต่งห้องเรียนเพื่อเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน การแก้ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนการใช้เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ^๒

พ.ศ. ๒๕๑๔ พิศวง อรรถพันทา ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกสอนของ

ในพงษ์ บุญญจิตราคุลย์, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑) หน้า ๓ (เอกสารยึดสำเนา).

^๑สมพร สาริกบุตร, "ปัญหาอาจารย์ที่เสี่ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖) หน้า ๕๖.

นักศึกษาฝึกสอนอาจารย์นิเทศก์และครู - อาจารย์ที่เลี้ยง ในโครงการฝึกสอน ของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

๑. นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้ ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงสาธิตการสอนและเข้าสังเกตการสอนก่อนสอนจริงประมาณ ๑ สัปดาห์ เพราะจะทำให้ได้เห็นกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด และจะได้นำประสบการณ์ที่มีมาพิจารณาจัดดำเนินการสอนให้ถูกต้อง เหมาะสม
๒. นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงปฏิบัติตนในการเป็นพี่เลี้ยงที่เหมาะสม ด้วยการสังเกตการสอนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดทั้งคาบการสอนและสังเกตการสอนอยู่ภายในห้องเรียน การวิจารณ์ควร เป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดความอบอุ่นและเป็นกันเอง มิใช่การจับผิด
๓. นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้ ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงเข้าใจนักศึกษาฝึกสอนและปัญหาของนักศึกษาฝึกสอนพอสมควร วางตัวเป็นที่น่านับถือ โอบอ้อมอารี และให้ความช่วยเหลือทันทีที่ต้องการ ลายารถแนะนำเทคนิคหรือเคล็ดลับเกี่ยวกับการฝึกสอนได้ด้วย
๔. ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการให้ทางวิทยาลัยจัดอบรม - สัมมนาในงานในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์ และงานการฝึกอบรม หน้าที่บทบาทของครู - อาจารย์ที่เลี้ยง ปัญหาของนักศึกษาฝึกสอนและการแก้ปัญหา เทคนิคการสอน และการสร้างอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ เป็นต้น
๕. สำหรับงานในหน้าที่รับผิดชอบของครู - อาจารย์ที่เลี้ยง ได้แก่ งานการสอนซึ่งเป็นงานหลักและใช้เวลามากที่สุด งานธุรการ งานประจำชั้น และงานนิเทศการสอน เฉลี่ยใช้เวลา ๖ - ๒๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากการวิจัยนี้พบว่า ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงที่ทำงานที่มากที่สุดถึง ๑๕ ชั่วโมง และน้อยที่สุด ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะเห็นได้ว่า ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงบางคนอุทิศเวลาให้แก่งานนิเทศน้อยเกินไป

พิศวง ธรรมพันทา, "ปัญหาการฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๖),

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ มาเซีย เบลฟอร์ด มินทซ์ (Marcia Belford Mintz) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของนักศึกษาฝึกสอน โดยการสังเกตการสอนกับนักศึกษาฝึกสอน ๑๑ คน ที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยให้ทดลองสอนบทเรียนวิชาสังคมศึกษาคนละ ๒ คาบเวลา (period) แต่ละคาบเวลาจะมีอาจารย์ที่เลี้ยงคนละคน ซึ่งจัดเทปการสอนของตนเป็นตัวอย่างไว้ก่อนเพื่อเปรียบเทียบ ผลปรากฏว่า บทเรียนที่สอนในคาบแรก นักศึกษาฝึกสอนสอนได้ดีไม่เท่าอาจารย์ที่เลี้ยง แต่การสอนบทเรียนในคาบเวลาหลัง นักศึกษาสอนได้ดีเกือบเท่ากับการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยง อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการสอนของนักศึกษาฝึกสอนได้เปลี่ยนแปลงมากในระยะ ๑๒ สัปดาห์ที่ทำการสอน นอกจากนี้ นักศึกษาฝึกสอนที่มีความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่เลี้ยงมาก ก็จะได้รับอิทธิพลด้านการสอนจากอาจารย์ที่เลี้ยงมากเช่นกัน^๑

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ มาริลิน แอนด์ พอลแมน รัส (Marilyn Anne Pollmann Ruse) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์ที่เลี้ยง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ ที่ร่วมกันในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยเมาท์ มาร์ติ (Mount Marty College) ในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

นักศึกษาฝึกสอนเห็นว่า อาจารย์ที่เลี้ยงไม่สนใจที่จะปรุมนิเทศให้นักศึกษาฝึกสอนได้รู้จักโรงเรียนและชุมชน หน้าที่ความรับผิดชอบในห้องเรียน การชมเชยและให้กำลังใจ ไม่สนใจดูการสอนและแนะนำอย่างมีระบบ ส่วนครูใหญ่เห็นว่าอาจารย์ที่เลี้ยงควรสังเกตวิธีสอน เพื่อนำมาวิเคราะห์เตรียมแก้ไขในครั้งต่อไป สำหรับอาจารย์ที่เลี้ยงมีความคิดเห็นว่าจะมีการสาธิตการ

^๑Marcia Belford Mintz, "The Influence of Co-operating Teachers" Responsive - Directive Verbal Teaching Behavior on the Responsive - Directive Verbal Teaching Behavior of Student Teachers in their Classroom, Dissertation Abstracts 33, 3 (September, 1972) : 1064 - A.

สอนตามแบบธรรมชาติหรือตามความเป็นจริง และดูการสอนของนักศึกษาอย่างมีระบบ^๑

ปี ค.ศ. ๑๙๗๗ แซลลี นิวเบิร์ต คลาร์ค (Sally Newbert Clark) ได้ศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมการเตรียมครูมัธยมศึกษาของมหาวิทยาลัยอริโซนา ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๗๑ - ๑๙๗๕ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ กลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มโอกาสให้นักศึกษามีเวลาสังเกตการสอนและร่วมการสอนในบางชั่วโมงก่อนฝึกสอนให้มากขึ้น ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการฝึกสอนให้ดีขึ้น โดยมีการปฐมนิเทศก่อนออกฝึกสอน และให้นักศึกษามีส่วนช่วยในกิจกรรมของโรงเรียนที่จะส่งนักศึกษาออกไปฝึกสอนก่อนถึงภาคเรียนจะฝึกสอน และควรประเมินผลจากสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติจริงตลอดจนควรจะมีวัดผลหลายครั้งในวิชาที่มีภาคปฏิบัติด้วย^๒

✓ จากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษาตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำมาเสนอข้างต้นแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การเป็นอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนนั้น มิใช่เป็นของง่าย จะต้องมีคุณสมบัติและความรู้เป็นอย่างดี ในการทำการนิเทศการฝึกสอน เพราะสถาบันผลิตครูทุกระดับ ถือว่า การฝึกสอนเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับนักศึกษาครู เพราะ เป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายที่จะทำให้ประสบการณ์ตรงในภาคปฏิบัติแก่นักศึกษา การฝึกสอนจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้อง มีโครงการฝึกสอนที่ดี และสิ่งสำคัญคือ มีการนิเทศการฝึกสอนที่ดีด้วย

✓ สำหรับในการนิเทศการฝึกสอนผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันที่ส่งนักศึกษาฝึกสอน และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนที่นักศึกษาทำการฝึกสอนอยู่ มีผู้กล่าวว่า การฝึกสอนจะเป็นไปได้จะต้องมีอาจารย์นิเทศก์ที่มีความสามารถที่จะสาธิตการสอนได้ มีเวลาไป

^๑Marilyn Anne Pollmann Reese, "Evaluation of the Supervision of Student Teaching as Performed by Cooperating Teachers," Dissertation Abstracts 36 (February 1976) : 5213 A - 5214 - A.

^๒Sally Newbert Clark, "Perceptions of the Secondary Teacher Preparative Program of the University of Arizona," Dissertation Abstracts 38 (October, 1977) : 2504 - A.

นิเทศอย่างเพียงพอและมีความฉลาดหลักแหลมที่จะทำหน้าที่นิเทศได้^๑

บุคคลสำคัญที่จัดว่ามีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลมากที่สุดต่อนักศึกษาคือ อาจารย์นิเทศ ฝ่ายโรงเรียนซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และคำปรึกษาแก่นักศึกษาคือ จัดเป็นบุคคลตัวอย่างที่นักศึกษาจะถือเป็นแบบฉบับในการวางตน และเป็นบุคคลที่ปลูกฝังทัศนคติและค่านิยม ที่มีต่ออาชีพครูให้แก่ นักศึกษาคือ อีกทั้งต้องทำงานร่วมกันทั้งในด้านการสอน กิจกรรม และสังคม ฉะนั้นบุคคลที่จะทำหน้าที่นี้ ควรจะได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดี และรับงานนิเทศด้วยความเต็มใจ เป็นผู้อุทิศเวลาให้กับการนิเทศการสอนโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน จะต้องนิเทศในการนิเทศการสอน ซึ่งมีอยู่หลายวิธี อาทิเช่น การสังเกต ทั้งพฤติกรรมทางวาจา และพฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจา การประชุมนิเทศ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุม การสาธิต การอภิปราย การแนะนำเรื่องให้อ่าน การศึกษาเป็นช่วงระยะเวลา การวิเคราะห์สถานการณ์ ตลอดจนการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี ประกอบในการนิเทศการสอน ส่วนลักษณะการนิเทศจะกระทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่สถานการณ์ และคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนแต่ละท่าน นอกจากนี้ยังจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของการนิเทศการสอน และการประเมินผลการฝึกสอน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนในครั้งต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่การเตรียมครูที่มีคุณภาพและบรรลุนิเทศประสพผลของการนิเทศการสอนอย่างแท้จริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑David E. Purpel, "Student Teaching", The Journal of Teacher Education 18 : (Spring 1967), p. 24.